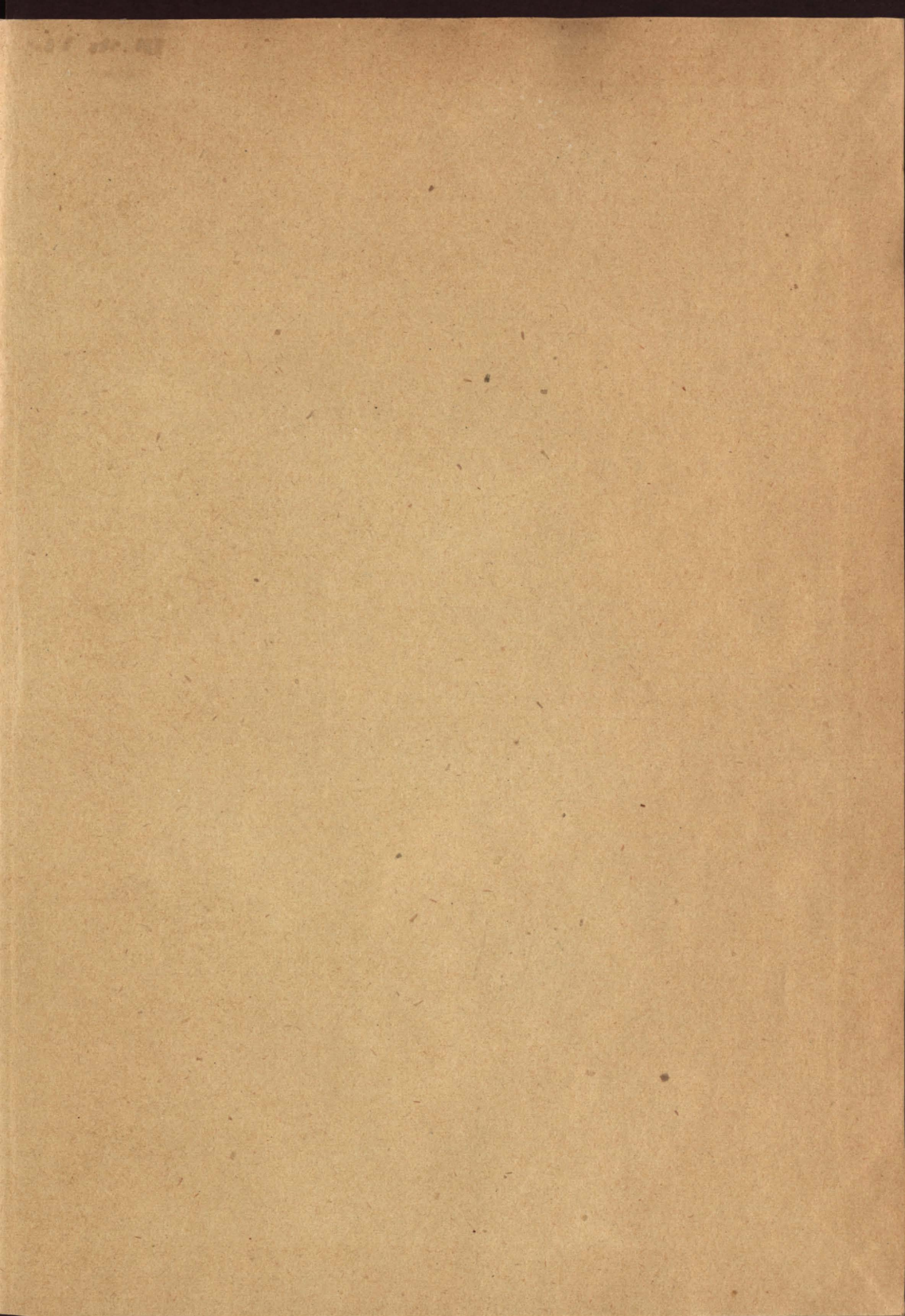

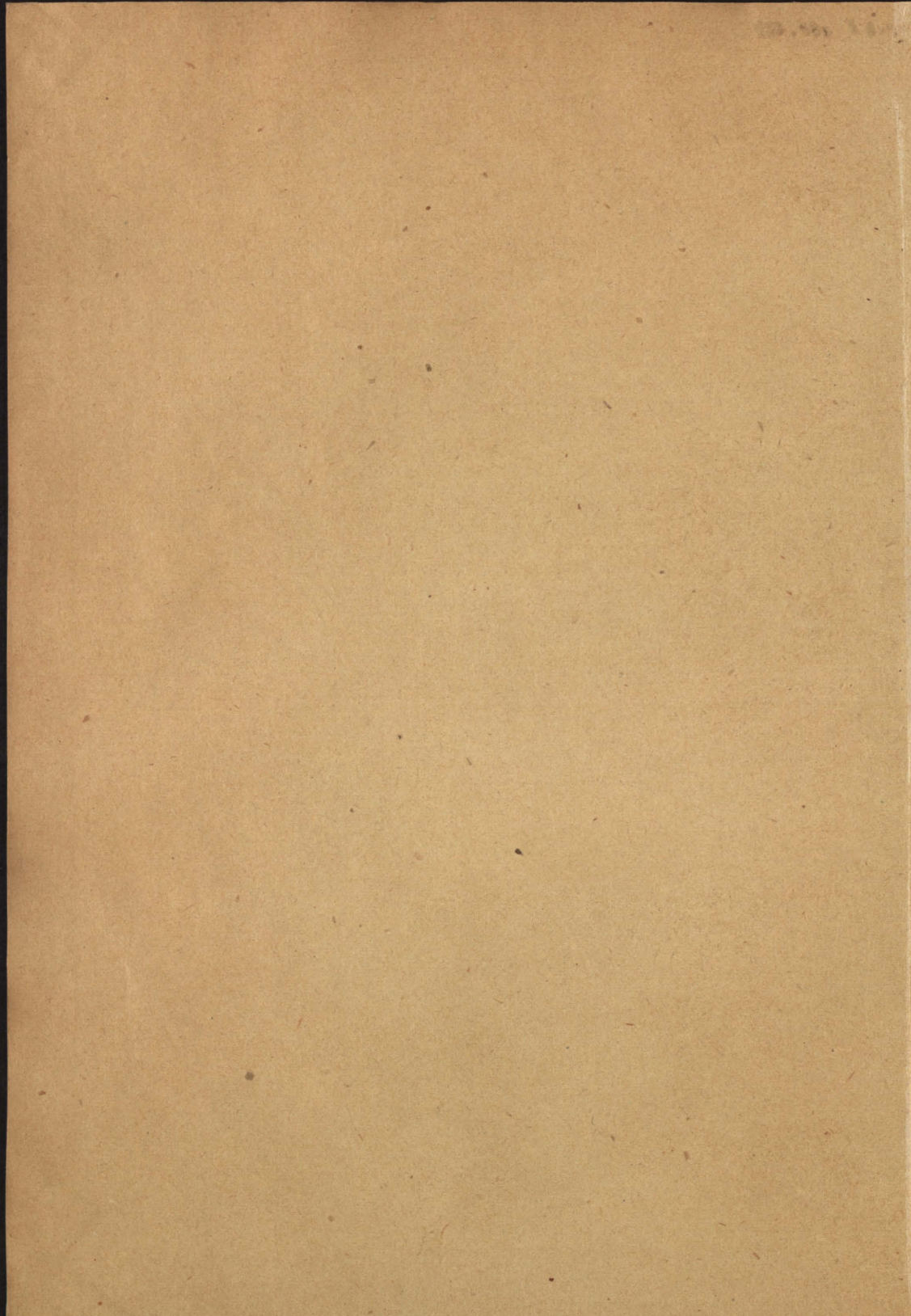
4 Incun.
496

Incun. 496.

A. Mancinellus.

Hain 10594

Operis tituli.

Orationis initium. Titulo	.i.
Epistola quid: et unde dicitur. tit.	.ij.
Epistolare officium quid. tit.	.iij.
Epistolarum genera tit.	.iiij.
Epistole modus et qualitas tit.	.v.
Littera et littere tit.	.vi.
Bina littera: Due epistole tit.	.viij.
Calende. Nones. Idus tit.	.viij.
Quot dies. Nones. Idus mensis habet. tit.	.ix.
De quinque partibus artificiose eloquentie tit.	.x.
De phrasi id est Elocutione tit.	.xi.
De laude et Ultraparatione. tit.	.xij.
De Memoria. tit.	.xij.
De Pronunciatione. tit.	.xiiij.
Discendum esse. tit.	.xv.
Studendi modus. tit.	.xvi.
Lectio qualis. tit.	.xvij.
Discipulorum officium. tit.	.xviij.
Preceptoris officium. tit.	.xviij.
Preceptoris cōubernium. tit.	.xx.
Uocum pprietas Ex Donato: Aulo Bellio. Asconio pe diano. Macrobio. Rhetoricis Ciceronis. Tusculanis questionibus Uegetio de re militari. Capro. Pompeio festo. Nonio Marcello. Tullio de diuinatione. Lactano tio firmiano. Tit xxi.	

Georgius Beyni/

gensis Joanni Fleuber artium magistro: et co
munitis bennebergensis scribe. Salutem. P.

Danti tibi charissime Joannes de vniuersi
tatis nostre statu: reddidi spem optimā ex sin
gulis mihi p'spectis polliceri: talia em̄ extabāt
initia: vt licet diminare nō huerit: fiduciam tū
infractam frons ipsa suggessit. publico quidez

malo auare pestis vrbes et vicos passim depopulantis z
exhaurientis sancta decparens nostra subduci nequie
rat sine omī iactura. Quid em̄ ferream fatorū legem: auc
celitum imperia non sensit? quid declinare vnq̄ potuit?
Floruit letissima altrix nostra omnigenā scientia z flore:
partus suos inter oscula materna z dulcissimos fouit am
plexus: clarissimis honorū titulis ornauit: ex imis fortūe
gradibus in editissima dignitatū fastigia transulit: sord
do loco ortos stēmate candidissimo illustrauit: plurimuz
decoris ingenua gēte cretis addidit: maiestate regalis vir
ge cōplures seruaturi obnoxios libertate donauit. Nihil
borū perdidit: infracta semper constitit auctoritas. Nec
infictari nequeo magistrorū et scholasticorū fuga salutis
studio: viriū aliquid surreptū: et quiddam nitoris immi
nutū: sed modo omniū reditu restitutum decus volupra
ti est. Nunq̄ corruit: aut in imum subedit: sed natoz fre
quentia caruit. Non exaruit: sed floris instar virois vim
in penetrabil' coercuit. Nō pestis face excocta est sed fon
tis instar cui tantūdem humoris scaturigo per estū non
effundit quantū iugi profluxui satis sit: suos in secundissi
mo sinu cōtinuit latices: quos in dies oia late irrigando
pfundit: pendentibus ad vbera natis: sui nectar' cētum
fluis canalibus infundit. Quid non recollegit em̄ scien

aaa ij

Hec opta in qua
dixit d' accomoda
denuari cas. in
laudaco and vfat
q ad denuari fng
ad pmet
Et h' az expofito

fata fua pōe deoz
in magematoo

Mauilq fua regur
oiba certa fua oia
lega Maftas mo
vint fua ab ori
guis rudent. et

fa: in tra ad pōde
mugd patm
moula gū mugd
fua ex alto vnt
bz mugd fua de
craa oia lagafie
dūa d'folia mād
dūa fecto tranite
vadit

Finglaco d'
fatu nigo
no ain
fud

*Indig. 1. met. a: Cypar aomias attaje phod ab arius Terra vas
rar ra mos ibi verticibz parit arduibz asra duebz Monia
parnasq sup atqz carmine nubes. Sic lucangus pinto
pnaq in pinto parit ars ara collo*

clarū lumia Aristoteles Platonēs zenonēs et socrates:

Balios et Auicennas: Immo bos Ambrosios Bie n

gorios Augustinos et Thomas: sacrum profecto chorū:

et religione sancta et doctrina illustrē. Uideres omnium

artū et disciplinarū munera. Dialecticā differere: Rheto

ricam orare: Pibicā speculari: Pibicam et mathemati

cam suis numeris et mensuris intendere: Poeticam sacz

magni Apollinis comitatum e bicipiti parnasō et pegā

seis fluentis in humana consortia deducere. Inter has

aut veluti reginā Theologiam incedere mediam dirigen

tem illas atqz formātem: legesqz suas catholicis patrum

decretis santientem. Floruit inquam maiorū seculo. Flo

rebit letius infallabilibus argumentis minorū eno. Ro

uis em̄ vicibus studia feruent: repetitōes publice magna

nostri bonoris pars instituit sunt magistrorū facultatis ar

rium prudentissimis consilijs: quorū sana frustrari consi

lia tam difficile duco: q̄s ioui fulmina: herculi clauam: aut

homero versum extorqueri. Quid em̄ tanta peritissimorū

virozū turba nostre reip. cōmoda non calleat? Callet ceru

te: et sic vniuersa statuit vt scholaribz cōmoditati futura

nemo non videat: de me ceterisqz publico labore questuz

perentibus / tenuiora fore emolumenta prospicco. Lelites

clementissimi meam fallant opinionē velim: p nobis forte

cōsultissima hec institutio erit. Singula iam iam suo reno

re pergūt approbata et sancita illustrissimi z clementissimi

principis nostri Georgij voluntate et graciōsa auctoritas

te. Que sunt repetitōes quers? Grammatica: dialectica: pbi

sica sortem obtinueresquā: non minor tñ reliquis artibus

sacris dignitas est: suus illis bonos stat Ex his cū magi

strozū votis vna mibi cōtigerit rhetorica publice perfe

ctos dies legenda nouicioz profectus et temporis angū

stie ratōm habere oportebat. Ob id mei plutei opes per

errans: qd huius artificij ingestum haberet explorauī:

pegasqz alatz equqz ex auro medusa a

pfas in fesse gemitq. q ad halconā

p volas pede hūmū fodis et fontē

missis sapie sacz aduē 3

*ming. off. 27
oratorac*

Appollo sapientie pi

mise mthe sit

nona qd mme

tra sua ad stary

ie dague reco

modat

dis vello

entaye deltaru

melpomē mthe

valia oape

polymia meoru

erago iuvenia

stetep arkiphoē iudi

reana alijs

calliope pferre

Tua sit inglia

io m fulmūd. h

p. cudi dand. h

u. a. h. o. m. o.

sub h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

h. h. h. h. h. h.

entire

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

significat

^{Prælo}
 Occupato enim mihi mox subesset oneris tempus immis-
 nebat: et explicande industrie vim in propriam editionem vera-
 bar: Alienis igitur opibus vti coactus sum. Incidit autem
 manibus Antonij Mancinelli viri sane docti et disertissimi ^{libellus}
 de modo scribendi et orandi: quem et tempori accommoda-
 rum et auditoribus frangi fore ducens, impressoris officine
 transcribendum tradidi: quo pluribus usus esset. Tibi quoque
 amico mihi necessario et litterarum humanitatis studioso mu-
 neri dicandum destinavi: Spem enim dicendi copiam iusto
 persecutus es studio: et eo nunc statu es quo multum hac re or-
 namenti consequi poteris. At si minus dignitatis aut modo-
 ditatis polliceri videtur liber contractus, quam industria tua ali-
 gravioribus assueta exigit, tuorum saltem librorum comitem esse
 sedulum et ornamentum paciare: et grato illum animo excipe.
 De autem ut soles diligas velim. Clale ex Lypzki i 4 9 6
 vi. kalendas decembris.

aaa iij

Definitio
 in id
 libera
 in /

¶ Orationis initium. Tit. i.

Ris sonus ab initio olim cōsulus erat: qui tandē paulatim vocem discernēs: res omīs suo nomīe appellauit. Mercuriū aiunt apōd egyptios primū verba in ordinē redegeisse: multisq; rebus imposuisse nomīa: fuisse quoq; litterarū inuētozem: instituisseq; quo honore: quibusue sacris colerent dii: de quibus omnibus Diodorus volumine primo. Athenis aut primū se orator extulit primūq; etiā monumentis et litteris oratio est cepta mandari: qđ Cicero de claris oratoribus meminit. Utq; Fabius Quincilianus li. tertio edocet: Antiphon orationem primus omniū scripsit. At Laertio teste: Socrates cū Aeschine discipulo primus oratorie campos aperuit. Romanorū autem primus artis rhetorices condidit alio qua. *D.* Lato censorius. *D.* Antonius inchoauit. precipuū vero lumen: sicut eloquētie: ita p̄ceptis quoq; eius dedit vnicum apud nos specūmen orandi docendiq; oratorias artes. *D.* Tullius de quo Fabius li. tertio latius scribit. Atq; vt Suetonius asserit: rhetorice artis facultas apud romanos adeo floruit vt nonnulli ex infima fortuna in ordinem senatorū: atq; ad summos honores processerint. Grammaticus p̄terea rhetoricen docens Rhetorū officio fungit non suo: vt inq̄t Fabius li. secdo: vbi etiā monet grāmaticen et rhetoricen vna esse tradendas.

¶ Epistola quid et unde dicitur. Tit. ij.

Epistola est quasi certa quedam nuntia nostrarum rerum: interdum alienarū: et fida interpretēs mētis nostre. Cui quæ volumus primō nostro nomine: par tīm aliorū absentibus significare cōmittimus. Descendit autem epistola a medio paracimeno: id est p̄terito p̄fecto huius verbi epistello: quod est significo: muto: mando: iubeo: nam amittit vnum l in futuro: et dicitur epistello. deinde e in penultima futuri mutat in o in penultima

Cicero in p. sa. Certe aut
in metro dicitur

paracimenti et dicitur epistola: unde nos epistolam dici-
mus: quam illi epistolam vocant.

Vā ita p. m.
vero in in
100 ep. ad
maecellā)

¶ Epistolare officium quid. Tit. iij.
Epistolare officium est de re familiari: aut de quoti-
diana conversatione aliquid scribere: et quodam-
modo absentes inter se presentes fieri: dum mu-
tuo quid aut velint aut quid gestuz sit nuntiant. Licet in-
terdum confabulationis tale convitiū doctrine quoq; sa-
le condiaf. Ita quidem hieronimus in epistola ad Mar-
cellam scribit.

draso:
dra p. m.
do p. m.
ut q. m.
ra p. m.
p. m. ut
quidam
p. m.

li: 2 ep. tunc
p. m. /
familiaf. /
quo ad
quod famli
aut p. m.
quo p. m.
p. m. aut
p. m. i. o. m.
ad aia

¶ Epistolarum genera. Tit. iij.
Epistolarū gēa tria sunt potissima: vt Cicero ad cu-
rionem inq. Sed vñ illud certissimū: cuius cau-
sa res ipsa inuenta est: vt certiores facerem? absen-
tes. Alterū familiare et iocosum. Tertiū seuerū et graue.
¶ Epistole modus et qualitas. Tit. v.
Epuntur epistole quotidianis verbis: unde et
quedam etiam negligentia est diligens. vt Li-
cero meminit in li. de perfecto oratore: nam vt
mulieres esse dicunt nonnullae inornate: quasi
id ipm debeat: sic humilis et subtilis oratio etiā incompta

vñ p. m.
p. m. ut
p. m. ut
p. m. ut
p. m. ut

TIT

delectat. Sermo purus erit et latinus: solucide planeq;
dicetur. In dicendo em vitium: vñ maximū est ab vulga-
ri genere orationis: atq; a p. m. cōmunis sensus ab-
horre. Unde et Aulus Gellius li. iij. c. vii. diui Augu-
sti epistolas elegantia orōis neq; morosa neq; anxia: sed
facili berce et simplici laudat. Plinius quoq; iunior ad
Tibulum ait: Et pressus sermo: purusq; ex epistolis per-
tinet. Seneca item ad Lucillū epistola. lx. inquit. Vinus
tibi accuratas a me epistolas mitti queris. Quis enim
accurate loquitur: nisi qui vult putide loqui? Qualis
sermo meus esset: si vna sederemus: aut ambularemus:

p. m. ut
p. m. ut
p. m. ut
p. m. ut
p. m. ut

A
Quod res p. m.
uttra a. h. a. b.
nota p. m.
p. m. p. m.
sa p. m. m. o. r.
p. m. d. i. z. a. c. t.
p. m. a. o. d. i. p. s.
p. m. a. o. d. i. p. s.
p. m. a. o. d. i. p. s.
p. m. a. o. d. i. p. s.
p. m. a. o. d. i. p. s.

illaboratus et facillius: tales volo esse epistolas meas: que
 nihil habeant accersitū nec fictū: sed si fieri posset: quod sen-
 tias ostendere quā loqui mallet. Nō mehercule ieiuna esse
 et arida volo: que de rebus tam magnis dicent: neque enim
 philosophia ingenio renuntiat. Vultum tamen opere impē-
 di verbis nō oportet. Epistola etiam. xlv. inquit. Sed ne
 epistole modum excedam: que nō debet sinistram manū
 legentis implere in aliū diem hanc litteram cum dyalecticis
 differam. ¶ Oscendum tamen epistolam sinistram legentis im-
 plere: quum longior fuerit: tunc enim et dextra et sinistra te-
 neri necesse est. ¶ Epistole autem initium huiusmodi fere solet esse
 D. Tullius Terentie salutem. Terentia Marco Tul-
 lio salutem. Semper enim scribentis nomen preponitur:
 etiā inferioris. Unde et Anacharsis scythæ philosophi ad
 Ammonem regem epistola ita incipit. Anacharsis am-
 moni salutem. De quo latius Lice. li. iij. tuscū. Itē Rex
 Alexander iouis ammonis filius olympiadi matri salutē
 dicit. De quo Silius li. xij. c. iij. In calce vero epistole
 ponetur. Vale. Cura ut valeas. Bene vale et me dilige.
 fac valeas: meque ames. Tu fac quod facis: ut me ames: teque
 amari a me scias Vale. Da operam ut valeas: meque ames
 amore illo tuo singulari. Valebis igitur: meque ut a puero se-
 cisti amabis. Cura te diligenter: Vale. Cura mi Julii ut
 valeas: hoc mihi gratius facere nihil potes. Viue et vale
 Vale etiam atque etiam. Ponetur inde data: vel Datū: inde
 dies et numerus annorum christiane salutis: et in locus ip-
 se unde epistola mittitur. ¶ Epistole denique formula erit
 eiusmodi: Antonius Mancinellus Valerio Crispino
 salutem. Spectata fides et amor in me tuus egerunt: ut
 tibi quā alteri potius scriberem: commendaremque res meas
 omnis et liberos. Itaque me absente (absū siquidem iter
 dierū nouem) oro ac obsecro illorum curam suscipias quā-
 lem forte pro tuis me rebus ac liberis subire velles. Cu-

ra rem diligenter: nihil enim gratius mihi vnq̃ effices. Ua
le ac salue: Deq̃ vt soles ama. Datuz Venerijs decimo
calendas iunias: Anno christiane salutis. **M L L L L.**
lxxxij. Ubi vero litteras obsignaueris: illius nomen ad
quem littere ipse pferende sunt: huiuscemodi verbis extra
vocabitur. Valerio Crispino iure consulto eximio: ciuiq̃
veliterno q̃ optimo: suo ac fratri. Poteris et te intus in
calce subscribere si volueris hoc pacto. Idez tibi deditus
denotusq̃ cliens. Laue seruitor dicas: vt vulgo assolet.
Cliens enim latinum est et in hoc proprium.

¶ Littera et littere: tit. vi.

Itera in singulari numero significat elementum
ipsum: vt A B. Vel manū scribētis: vt ad Atti-
cum Cicero: Nam Alexidis manum amabam:
q̃ tam prope accedebat ad similitudinē uel littere. In plu-
rali vero epistolam: p̃terq̃ apud poetas: qui pro episto-
la versus gratia in singulari semper vtuntur: vt Quidius
Quam legis abrupta briseide littera venit. Nam qd Li-
cero ad Celium scribit ad se nullam litteram Bibulū mi-
sisse. ita ait: quasi nullum uerbum misisse: qd vt uehemēter
extenuaret: non dixit uerbum aut syllabam. sed litteram.
Frequentissimū igitur est littere pro epistola.

¶ Bine littere: Due epistole. tit. vii.

Ite cūdē dicitur: Epistolam duas: tres: quatuor
quinq; epistolas: Unas vero litteras: binas: ter-
nas: quaternas: quinas: senas: septenas &c. Nun-
q̃ aliter: vel rarissime: quale esset: Unas binas: ternas epi-
stolas: duas: tres: quatuor litteras. Si tñ dicas accepi
abs te binas litteras: non subiungas quarū alteri respon-
di per proximū tabellarium: alteri nunc respondeo: sed al-
teris: De epistola vero apertum est: vt accepi duas episto-
las: quarum alteri iam respondi: alteri nunc respondebo.

teris: De epistola vero apertum est: vt accepi duas episto-
las: quarum alteri iam respondi: alteri nunc respondebo.

Idibus expletis quot lucas quere super sint.

Inde diem mensis primum superadde sequentis:

¶ Habito quot dies mensis habet denominatos a nonis et idibus sicut in exemplo patebit. Subtractis nonis et idibus residui dies erunt calende. Notandum tñ numerū in ablatiuo. Nonas autē et idus in accusatiuo poni debere. sed inter numerandū prepostero utemur ordine. sit q̃ exemplo Julius cōtinens diem vnum et triginta. Nonas vero sex. Die igitur.

¶ Calende.

Calendis iulijs: vel intra calendas iulias die primo iulij.

¶ Nonē.

Sexto nonas iulias die. ij. iulij.

Quinto nonas iulias die. iij.

Quarto nonas iulias die. iiij.

Tertio nonas iulias die. v.

Prædie nonas iulias die. vi. Nonis iulij die. vij.

¶ Jam finitis nonis reliquos octo dies similiter iduum cognominatione notabimus.

¶ Idus.

Octauo idus iulias die octauo iulij.

Septimo idus iulias die nono.

Sexto idus iulias die decimo.

Quinto idus iulias die vndecimo.

Quarto idus iulias die duodecimo.

Tertio idus iulias die tredecimo.

Prædie idus iulias die decimoquarto.

Idibus iulijs die decimoquinto.

¶ Hunc reliquos iulij mensis quotquot superfuerint dies calendarū appellatione significabis: que quidem sūt futuri mensis: neq; ordinis: neq; numerationis ratione mutata. Superfunt deniq; dies. xvi. addendoq; primū mensis sequentis diem erunt. xvij. Itaq; dices.

Calende.

Decimo septimo calendas augusti die. xvi. iulij.
 Decimo sexto calendas augusti die. xvij. iulij.
 Decimo quinto calendas augusti die. xvij. iulij.
 Decimo quarto calendas augusti die. xvij. iulij.
 Decimo tertio calendas augusti die. xx. iulij.
 Decimo secundo vel duodecimo calendas augusti die. xxi. iul.
 Decimo primo vel undecimo calendas augusti die. xxij. iulij.
 Decimo calendas augusti die. xxij. iulij.
 Nono calendas augusti die. xx. iulij. iulij.
 Octavo calendas augusti die. xxv. iulij.
 Septimo calendas augusti die. xxvi. iulij.
 Sexto calendas augusti die. xxvij. iulij.
 Quinto calendas augusti die. xxvij. iulij.
 Quarto calendas augusti die. xxvij. iulij.
 Tertio calendas augusti die. xxx. iulij.
 Prædie calendas augusti die. xxxi. iulij.

De quinque partibus artificiosæ eloquentiæ. Tit. x.

Quinque partibus artificiosa eloquentia constat. Inventionem. Dispositionem. Elocutionem. Memoriam. Pronunciationem. Est enim opus invenire quod dicas. Inventa disponere. deinde ornare verbis. post memorie commendare. Tum ad extremum agere et pronuntiare cum dignitate et venustate. Invenio itaque est excogitatio rerum verarum: aut verisimilium: que causam probabilem reddant. Dispositio est ordo et distributio rerum: que demonstrat quod quibus locis sit collocandum. Elocutio est idoneorum verborum et sententiarum ad inventum accommodatio. Memoria est firma animi rerum: ac verborum et dispositionis perceptio. Pronuntiatio est vocis: vultus: gestus: moderatio cum venustate. Invenio in sex partes orationis consumitur. In exordium. Narrationem. Divisionem. Confirmationem. Confutationem. Conclusionem. Exordium est principium orationis.

tionis per quod animus auditoris vel iudicis constituitur
vel apparatur ad audiendum. ¶ Narratio est rerum gestarū
aut proinde ut gestarū expositio. ¶ Diuisio est p̄ quas
aperimus qđ conueniat: quid in cōtrouersia sit. et p̄ quā
exponimus quibus de rebus simus acturi. ¶ Confirmatio
est nostrorū argumentorū expositio cum asseueratiōe
¶ Confutatio est contrariorū locorū dissolutio. ¶ Conclusio
est artificiosus terminus orationis.

¶ De Phrasi id est Elocutione. Tit. xi.

q Vinciliano teste li. viij. Quam greci Phrasin: la
tine dicimus elocutionē. Sed eam spectam⁹ ver
bis aut singulis: aut cōiunctis. In singulis intu
endū est: ut sint latina p̄spicua ornata: et ad id qđ efficere
volumus accommodata. In cōiunctis: ut emendata ut collo
cata ut figurata. Elocutiōis aut pars difficillima: Unde
et. M. antonius apud Liceronem de oratore ait a se di
sertos viſos esse multos: Eloquētem p̄o neminem Diser
tos satis putat dicere q̄ oporteat: ornate aut dicere p̄p̄iū
esse Eloquētissimi. Elocutio deniq; Licerone autore li.
.iiij. Ad herenniiū cōmoda et perfecta que maxime ad mo
dum orationis accommodata est: tres res in se debet habe
re: elegātiā: cōpositionem: dignitatē. Elegātia est: que
facit ut vnūquodq; verbum pure et aperte dici videatur.
Hec diuidit in latinitatem et explanatiōē. Latinitas est
que sermonem cōseruat purum ab omni vitio remotum.
Vitia in sermone: quo minus is latinus sit: duo possunt
esse. Soloecismus et Barbarismus. Explanatio est: que
reddit et aptam et dilucidam orōem. Ea comparatur dua
bus rebus: Usitatis verbis: et p̄p̄is. Usitata sunt ea que
versant̄ in sermone et p̄suetudine quotidiana: propria que
eius rei verba sūt: aut esse possunt: de qua loquimur. Cō
positio est verborū constructio equabiliter perpolitā. Di
gnitas est: que reddit ornata orōem: varietate distinguēs.

8.

¶ Soloecismus.

¶ Soloecismus est incōueniens romano sermoni iuni & cura verborū: contra regulā artis grammaticę posita: vt Diomedes scribit. fit autē modis generalibus quattuordecim. Immutatione generū: vt dicendo purpurea narcisus: pro purpureus narcissus. Immutatione casuū dicendo Urbem quam statuo vestra est: p vrbis. Immutatione numeroꝝ: vt ps in frustra secant. p secat. Immutatione psonarum: vt Danai qui parent atridis: quam primū arma sumite: p qui parentis. Immutatione tempoz: Ut nec veni nisi fata locū: sedēq; dedissent. pro nec venissem. Per qualitates vel significatōes verborū: vt Expoliant eos: et corpora vnda relinquūt. Per modos verborū: At rutulo regi ducibusq; ea mira videri: p videbant. Per aduerbia localia: vt intus eo: intro sum. p intus sum. eo intro. Per prepositiones quā alia pro alia ponit: vt sub lucem ibant: p ante lucem. Per gradus: vt bonus aut melioꝝ omnium p optimus: vel ecōuerso. Per cōiunctiones: vt subiectisq; vtere flammis: p ve. Per geminationem abnuendi: vt nihil nunq; peccauī. Cum dici debeat Nunq; vel nihil vnq; peccauī. Per accentus vt si quis pnuntiaret sine accentu in fine pone. falso: Una: que quidem differentie causa in vltimo accentum habent. Ut priscianus admonuit. Per ordinis immutationem. Ut: Autem fieri non debet: pro fieri autem non debet Sunt et qui putent ait Diomedes: Soloecismum esse. si demonstrātes virum: hanc dicamus. aut feminam: hunc. Aut interroganti quo pergamus: respondeatur Rome. Aut vnum saluantes: Saluete dicamus. Cum vtiq; precedens demonstratio: interrogatio: vel saluatio: vim concepte orationis contineant. Soloecismus autem est in prosa: In poemate em Schema dicitur. i. figura siue cultus.

¶ Barbarismus.

Barbarismus est cōtra romani sermonis legem: aut scripta aut pñunciata viciosa dictio. fit em̃ in vna parte orationis tantū. Sed id viciū in soluta oratione nomē suū optinet: dicit em̃. Barbarismus id est dissonās: apud poetās aut. Detaplasmus vocat id est transformatō. Quintilianus item. li. i. docet. Barbarismū esse vni⁹ pbi viriū. Fit deniq; duobus modis: Scripto et pñunciatione. et hoc quadrifariā. Adiectōe. Detractione. mutatiōe. Transmutatiōe littere syllabe: Tempis. Adiectōe littere fit. Barbarismus: vt reliquias danaū: pro reliquias. Syllabe: vt mauors p mars. Te tuli p tuli. alitū: pro alitum. Temporis: vt. Italiam fato profugus: vbi prima syllaba cum corripi debeat: pducitur. Detractione littere fit. Barbarismus: vt infantibus p infantibus. Syllabe: vt salmentū p falsamentū. Temporis vt. li. viij. en. feruere leucatem auroq; effulgēt fluctus. Mutatiōe littere fit Barbarism⁹ vt olli p illi: aluenio pro aduenio. Syllabe vt pnucēs pro pernices. Temporis: vt feruere leucaten: Unius obnoxiā. Transmutatiōe littere fit Barbarismus vt lerigio: p religio. Timbre pro timber. Tempis vt philosophia penultima correpta: et domia dominus pducta penultima.

¶ Ambiguitas.

Vitanda imprimis. Ambiguitas (teste fabio. li. viij.) q̃ incertū intellectū facit: vt Chremetē audiui pcussisse dometā.

¶ Perspicuitas siue Claritas.

¶ Nobis prima sit virt⁹ pspicuitatis: p̃pria verba. rectus ordo. nō in longū dilata cōclusio. nihil deniq; desit: neq; supfluat. ita. Sermo et doctis pbabilis: et planus imperitis erit. Magna virtus est: res de quibus loquimur. clare atq; vt cerni videant enūciare. ¶ Ut cōstitit in digi⁹ et tos ex templo arrectus vterq;. Et in descriptione. Lone uiui luxuriosi: Uidebar videre alios intrātes: alios vero

8
9.

excuntes: quosdam ex vino vacillantes: quosdā besterna
potatione obscuritates. humus erat immūda: lutulēta vino
coronis languidulis et spinis coopta pisciū. Quid plus
videret: qui interesset: Contingit eadem Claritas ex acci
dentibus: vt Et trepide matres pressere ad pectora na
tos.

¶ Obscuritas.

¶ Pessima sunt que verbis apta oculos sensus habent.
fit etiam obscuritas verbis ab usu remotis: vt sicōmenta
rios quis pontificum: et vetustissima fœdera: et exoletos
scrutat? aurores: id ipsum petat ex ijs que inde cōtraxerit:
quod nō intelligat. hinc em̄ aliqui famam eruditionis af
fectant: vt quedam soli scire videant. Atqui Cicero satis
aperte preceperat: in dicendo vitium vel maximū esse ab
vulgari genere orationis: atq; a cōsuetudine cōmunis sen
sus abhorre. Scripserat et. L. Cæsar vt tanq̃ scopulū
sic fugias inauditū atq; insolens verbū. hinc phauorinus
philosophus adolescenti veterū verborū cupidissimo ait
(vt Silius refert) Viue moribus preteritis loquere vcr
bis presentibus.

¶ Verbū humile et sublime.

¶ Sicut in oratione nitida notabile humilius verbū: et
velut macula: ita in sermone tenui sublime nitidūq; discor
dat. fitq; corruptū. quia in plano tumet.

¶ Macrologia.

¶ Vitanda macrologia: idest longior q̃ oportet sermo:
vt apud Liuium: legati non impetrata pace retro domū
vnde venerant abierunt.

¶ Periphrasis.

¶ Sed huic vicina periphrasis habetur: idest circuitus
cloquendi: vel circūlocutio. Fit em̄ quā id quod vno aut
paucioribus verbis dici potest pluribus explicat: vt illud
ouium teneros depellere fetus. i. agnos.

¶ Pleonasmos.

¶ Est et pleonasmos vitium: quum superuacuis verbis oratio oneratur: vt ego oculis meis vidi.

¶ Corrupta oratio.

¶ Corrupta oratio in verbis maxime improprie redundantibus comprehensione obscura compositione fracta vocum similium aut ambiguarum puerili captatione consistit.

¶ De compositione et Aurium iudicio.

¶ Compositio quidem verborum non ex anxio labore venit: sed usu atque exercitatione perpetua: que magis fluat de cœ auribus iudicet: qui velut arbitre compositionis esse debet: vt Diomedes ait. Quod item Bellius asserit: vbi ait. **D.** Tullium in oratione pro Pompeio. Explicauit maluisse dicere quod explicuit: dixit enim: Sed consilij celeritate explicauit. Nam si explicuit dixisset: imperfecto et debili numero verborum sonus clauderet. Aures denique (vt fabius scribit) plena sentiunt: parum expleta considerant. fragosis offendunt. leuibus mulcent: contortis excitant. stabilia probant. clauda deprehendunt. redundantia ac nimia fastidiunt. Compositio itaque debet esse honesta: iucunda: varia: In omni porro compositione tria sunt necessaria teste Fabio li. nono. **Ordo. Iunctura. Numerus.**

¶ Ordo.

¶ Ordo compositio est verborum aptis et accommodatis locis. Ordinis igitur observatio in propriis est singulis et ceteris. Singula sunt que Anabeta vocant: id est sine compositione: vt **Lesarj** illud deuicro fugatoque pharnace. **Veni Vidi. Vici.** de quo **Apianus** li. ij. Et illud: **Amicus: familiaris: necessarius tibi sum.** In ijs autem cauendum ne decreseat oratio: et forciori subiungat aliquid infirmius: vt sacrilego fur: aut latroni petulas. augeri. n. debet sententie: et insurgere: Ut quod sequitur magis eo sit: quod antecedit: vt nobilis egregius. magnificus. illustris. Crudelis. immanis. fur et

10.
sacrilegus ¶ Cōtexta asit eiusmodi: Cum iusticiam esse
illam aptissime constet: ex qua et oppida et ciuitates et pu
uincie et regna atq; impia gubernant: conseruantq; et
amplificant: omnem cogitationē et diligētiam: actiones:
fortunasq; nostras nos deniq; totos libenter exponere
debemus: vt ea ipsa iuris equitas diligenter excolat. Est
et alius naturalis Ordo: vt viros ac feminas: diem ac
noctē: ortum et occasum dicas potius q̃ retrosum. Itē
pater genuit: nutriuit: in rēp. collocauit. Quedā ordine p
mutato fiūt superuacua: vt Castor et Pollux fratres ge
mini cum finitiuis bellū gerebant: nam si p̃cesserint ge
mini fratres addere non est necesse: Terentius tamen in
andria inquit. Si te in germani fratris dilexi loco.

¶ Verbum in fine.

¶ Verbo sensum claudere multo si cōpositio patiat opti
mū est: in verbis cū sermonis vis inest et si id asperū erit:
cedat oratō numeris. ¶ Actūs. Rectus. Verbum.

¶ Locande sūt partes iudicio aurū quoquo loco: hic ip̃a
oratio nō solū formanda electōe sed cōstructōe verborū:
vt primo de ora. habet. Itaq; dicendo: Scipio aphrican
nus deleuit Carthaginē: cultius verso ordine dicet: Car
thaginem Scipio aphricanus deleuit. Debes igit accu
satiuum preponere: inde Rectū: postea verbum: si aures
id patientur.

¶ Genitiui: Dri: Ablci initio clausule ponent. Exemplū
est. Epistolarū genera multa esse nō ignoras: Domi fili
nuptias cōparabat. Tibi patrimonū dī fortunent. Fau
bio viro optimo: et boie doctissimo familiarissime vtor.
In plio mortē p̃r appetebat.

¶ Adiectū aq̃ substm.
¶ Adiectiui nomen substantiui precedat: vt optima vir
tus: diuinū ingenū.

¶ Pronoia post substantiuā.
¶ Pronomina substantiuis vt plurimum postponantur.
vt patria nostra: filius tuus: littere mee.

¶ Prepositiones.

¶ Prepositiones inter substantiua et adiectiua inserunt: vt ferace in agro: Ornatisimo in loco. Ceteris in rebus. banc ob causam. Iustis de causis.

¶ Interpositio decens.

¶ Usurpamus et alia hoc mō. Dea in istū beneficia cognoscit. Maxima in rēp. diligentia. Sūma in hospites liberalitas.

¶ Prepositiones Cōiunctionesq; detractae. ¶ Detractae autē prepositiones: cōiunctionesq; etiā aliquid obscuritatis afferūt: et si gratiam augēt: vt et Suetonius scribit. Itaq; augustinus vt animi sensum q̄ apertissime exprimeret: nec prepositiones verbis addere. nec coniunctiones sepius iterare dubitauit. hac autē in re Seruius Sulpicius erit exemplo quū ait: post me erat egina: ante megara. dextra pyreus: sinistra corinthus.

¶ Aduerbia.

¶ Aduerbia prope verbū frequentius poni decet: hinc D. Tullius ad celiū ait: fabio viro oprimo et homine doctissimo familiarissime vtor.

¶ Genitiui inter alios casus.

¶ Inter alios casus genitiui apte ponunt: vt oia reipū. iura: Immania sceleratorum hominū flagitia.

¶ Casus alij inter genitiuos:

¶ Inter genitiuos alij casus ornant oratōem: vt huius claritudo viri. huius quirites auctoritas loci.

¶ Rectus inter accusatiuos.

¶ Rectus inter accusatiuos ornat etiam orationem: vt hunc tu hominem appellas: Illum ego inertem odi.

¶ Negatiua dictio in fine.

¶ Negatiua dictio elegāter in fine orationis locatur: vt Liceronis illud ostendit: Tanq̄ vlysses cognosces tuorū neminem: Dicitem: Scipione clariozem inuenies nullū. Tuo in me animo grātius est nihil.

¶ De Iunctura.

¶ Iunctura est in verbis incisus membris Periodis: Cōneca igit series tris habet formas. Incisa: que cōmata dicuntur. Membra que cola. Periodon que est vel ambitus: vel circumductū: vel cōtinuatio: vel conclusio. ¶ Cōma est sensus nō expleto numero cōclusus: plerūq; pars membrū: vt domus tibi deerat: & at habebas. pecunia superabat: & at egebas. Fit aut et singulis verbis incisum. dicimus: testes dare volumus. Incisus est dicimus. ¶ Membrū pō est sensus numerus pclusus. Itaq; fere incisa et mēbra mixta sunt: et conclusionem utiq; desiderant: hec omnia Fabius libro nono. Diomedes vero inquit: Cōma est iuncture finitio: vt Et si vereor iudices: ecce vnū comma: ne turpe sit pro fortissimo viro dicere: iam factum est colon id est membrum quod intellectui sensum pber, sed adhuc pender oratio. deinde sic ex pluribus incisus membrisq; fit periodos: id est extrema sententie clausula. Periodos aut longior esse nō debet q̃ vt vno spiritu pferat

¶ La La. Qui Qui. Le Le.

¶ Cōmissa inter se verba duo ex vltima sine prioris ac prima sequētis syllaba: turpe qd sonat: vt ceca caligo. dorica castra. Reliqui qui rites. Ille legit. Amor mortalis.

¶ Luce lucebat. Natam natam.

¶ Videndum etiam ne syllabe verbi prioris vltime sint prime sequentis: vt Liceronis illud in somnio Scipionis: luce lucebat aliena. et in carmine: O fortunatam natam me consule romam. Et illud Serui Sulpitij. De creui breui ad te perscribere.

¶ Vocalium concursus.

¶ Creber vocaliū concursus: quum accedit biat et inter sistit et laborat oratio: vt ibi: Ego omni officio ac potius pietate erga te ceteris satisfatio omnibus. Et ibi: Egredere a domo aliena Antoni.

¶ Eiusdem littere assiduitas:

¶ Vitanda est eiusdē lre nimia assiduitas: vt illud Ennii
O tite tute tati tibi tanta tiranne tulisti. Item: Machina
multa minax minax maxima muris. Item: Cassius curās
custodire cōem ciuitatē. et ceteri de re certa certātes Le
sarem ceperūt. **¶ Eiusdem verbi assiduitas.**

¶ Eiusdem quoq; verbi assiduitas nimia fugiēda est: vt
illud: Nam cuius rōnis ratio non constat: ei ratioi ratio
nō est fidē adhibere. **¶ Consonantes asperiores.**

¶ Consonantes asperiores in cōmisura verborū rixan
tur: vt Sextus roscius. Ars studiosorū. Error romuli.

¶ S. cum. X.

¶ S. vltime cū. X. prima stridor ē vast?: vt fluius Xan
thus. Deceptus Xerxes. Itē si post. X. sequat: S. vt nix
solita. Et si. X. alteri occurrat: vt rex Xerxes. Dux Xan
thippus. virtutis lux Xenophon.

¶ In. S. desinentia.

¶ Plurime quoq; dictiones in. S. terminate non bene
conueniunt: vt illud: Signis nobis nouas preceptiones
Itaq; gignis noua precepta nobis erit suauius.

¶ Monosyllaba.

¶ Monosyllaba si plura sūt male continuabunt: vt Hora
cij illō satyra prima. An nī id sit. 2 Terēcij in Lu. Et cū
eo clam tu te subduxisti mibi. **¶ Disyllaba.**

¶ Breuium quoq; id est disyllaborū verboū ac noim vi
tanda continuatio: vt Sed sese ipsos fontes esse dicāt. et
illud: Necesse est eius rei summus artifex sit.

¶ Pentasyllaba.

¶ E diuerso itez longorū. i. pētasyllaborū: afferūt. n. quan
dam dicendi tarditatem: vt imperitorum intelligentia.

¶ Similiter cadentia.

¶ Illa quoq; vitia sunt eiusdem loci: si cadētia similiter
et similiter desinentia et eodem mō declinata multa iunt

gantur: vt Ennij illud: *Derêtes: flentes: lachrymantes*
ac miserantes. Et illud: fortunatorij imperatoꝝ: optimo
rumq; rectorij virtus magis q̃ fortuna laudatur. Item
eos reduci q̃ relinqui temni q̃ deserui malui.

¶ Longa in fine.

¶ Uteretur item ne plurij syllabarū p̃bis utamur in fine
vt si diceret: *Fecisti cōtra Quintiliani p̃cepta et instituti-*
ones. P̃cepta em̃ aptius postremo loco posueris.

¶ Versus in oratione.

¶ Versum in oratione fieri multo fedissimū est totū: sed
etiam in parte deformē: utiq; si pars posterior in clausu-
la deprehendatur: vt illud *Bruti.* quanq̃ sciunt: constitu-
unt placuisse *catoni.* Aut versus prior in ingressu: vt *Li-*
uius: *Facturus ne operepretium sim.* hexametri enim ex
ordio cepit.

¶ Longa vel breuia in principio.

¶ Optime incipitur a longis: recte aliquādo a breuibz
vt *Animaduerti Brute.* Maxime autem de p̃dictis om-
nibus iudicant aures.

¶ Ex. Ab. A. Abs.

¶ Utq; *Diomedes* ait. *Ex* et *Ab* prepositiones: si se-
quens verbum a vocali incipiat: integre efferuntur: vt ex
oppido: ab illo. Si tamen consonantes sequuntur: ex o-
tremam litteram perdunt: vt e foro. a marco ¶ Simili-
ter si vocalis sequatur consonantis loco posita: vt a uir-
none: e virtute: e vino. *Priscianus* autem libro. xiiij. scri-
bit. *Ab* et *Ex* in appositione vocali quidem sequente sem-
per preponi: vt ab illo. ex illo. Consonante raro: et tunc
si nulla asperitas vocis phibeat: vt li. ij. *aene.* Ex quo me-
diūm pater atq; hominū rex. At li. i. de. xij. carminibus
inquit: *A* quidem vel abs vocali sequente nō ponimus.
Ab vero non solū vocalibus sequētibz: sed etiam con-
sonātibz quibzdam nō male sonātibz antecedere ab:

vt abduco abdo:decille,licet igit etiam dicere ab duce:ab
domo. Sape deniq; reperit ab cōsonante sequenti ppo-
sita:quod lacijs in lima vallengi ostēdimus:ubi. Lauren-
tius docet ab cū duabus liquidis et cū. l. qñ sit cōsonans
adiungi solere: vt ab lege: ab legat;: ab litteris: ab rege:
ab ioue. Abs etiam ante. q. in appositione ponit: vt abs //
quolibet. Ante. e. aut vel. s. in cōpositione: vt abscondo:
abstrabo abstineo. dicitur item abs rito.

¶ Ex theatro. A theatro.

¶ Preterea vt quibusdā videt: non idem est. Ex theatro
venire: et a theatro. Ex teatro se venire dicit: qui ex ipso
venit teatro. Qui vero dixit a theatro: nō ex ipso thea-
tro sed a loco qui primus est teatro.

¶ Ad forum et in forū ire.

¶ Ad etiam prepositio et In non vnū idemq; significāt.
nam in forum ire est in ipsum for; intrare. Ad forum ire
in locū foro proximū: vt in tribunal et ad tribunal venire
non vnū est. Ad tribunal em venit litigator. In tribu-
nal vero pretor aut iudex.

¶ De Numeris: id est modulatiōe et consonā-
tia orate orationis:

¶ Hunc de. Numeris: hoc est. Rhythmis. que sine certo
fine moderant: et tamen ratōnabiliter ordinatis pedibus
currūt: dicendū videt. Nam veteres: vt scribit Cicero. li.
quarto de oratore In soluta oratione numeros quosdā
nobis esse adhibendos putauerūt. Idq; princeps Socra-
tes instituisse fert: vt incōditam antiquoz dicendi cōsue-
tudinē. delectatiōis atq; aurīū causa numeris abstringe-
ret. Versus aut in oratione si efficit cōiunctione verboz
viciū est: et tñ etiam cōiunctionem sicuti versum numero
se sedere et quadrare et pficere volumus. In oratione em
prima pauci cernūt: postrema plurimi. Rhythmus aut est
modulata imago versus: cum habeat pedum: rēporumq;

inuncturā cum leuitate. **¶** Metrum certa qualitate ac numero sillabarū temporūq; finitur: certisq; pedibus cōsistit. ac claudit. **¶** Rhythmus temporū ac sillabarū pedūq; congruentia in infunctū multiplicat ac pfluir: vt Diome. ait.

¶ De Dignitate.

¶ Dignitas est que reddit ornatam orationem varietate distinguens. debet cū tractatio varia esse: ne qui audiūt defatigent similitudinis sacietate. Reficit aut animos ac reparat varietas ipsa: hec in verborū et sententiarū exornationē diuidit. Verborū exornatio est: quum ad ipsum sermonem propria: perspicua: ornata: idonea: electaq; verba accommodant. Abiecta atq; obsoleta tollunt. Sententiarū exornatio est que nō in verbis: sed in ipsis rebus quandā habet dignitatem. Est cū Sententia oratio sumpta de vita generalem pñunciationē habens: breuiter hortans rem aliquā vel dehortans: vel demonstrās: quale sit aliū quid. Hortans quidē huiusmodi: erit optima viuēdi ratio est eligenda: eam iucundā cōsuetudo reddet. Item omnes bene viuēdi rōnes in virtute sunt collocande: ppter ea q; sola virtus in sua potestate est: Item: hi sapienter faciūt: qui adolescentes maxime castigāt. Dehortās vero talis: Non oportet totam noctem dormire cōsultorem. Item Hecū nihil inuitis fas quēq; fidere diuis. Demonstrans aut. vt Obsequiū amicos: veritas odium parit Sententias deniq; interponi raro cōuenit. vt rei actores non viuēdi preceptores videant esse: quū ita interponent multum afferēt ornamētū: De exornatōibus aut quas colores esset appellant libro quarto ad herenniiū Cicero latissime docuit: ibi ergo. Inspiciende.

¶ De laude et vituperatione. Tit. xij.

¶ Laus est expositio: āplificatioq; bonorū que alicui accidūt persone vel cōmuniter vel priuatim. Lōmuniter: vt Laus hominis. Priuatim: vt laus.

Socratis. Laudamus tñ etiam res: vt iusticiam: vt multa animalia. Nec non etiã arbores et semina et mōtes ⁊ fluuios et similia. Sciendūq; qd demonstratiūū genus diuiditur in laudem et vitupationem. quibus aut ex rebus laudem constituerimus: et cōtrarijs rebus erit vitupatio companda. Loca vero laudis vel vituperatōis poterunt esse Rerum externarū: Corporis: et Animi.

¶ Deorum Laus.

¶ In deis aut generaliter primū maiestatem ipsius eorum nature venerabimur: deinde pprie vim cuiusq; et inuēta: que vñle aliquid hominibus attulerūt. His ostenditur: vt in Ioue regendorū omniū. In Marte belli. In Neptuno maris. Inuenta vt artius In Minerua. In Mercurio litterarū: Medicine apolline. Cerere frugū. Libero vini. Tum siqua ab his acta vetustas tradidit cōmē ⁊ morāda. Addūt etiam dijs honorēpntes: vt siquis sursus li⁹ iouis Progēies quoq; vt Apollo ac diana Latone.

¶ Hominū Laus.

¶ Magis est varia laus hoīs: nā primū diuidit in tpa: qdq; añ eos fuit: quoq; ipsi vixerunt. Ante boiem patria parētes maioresq; erūt. Illa quoq; ex eo q ante ipm fuit tpe trabentur: que responsis vel augurijs futurā claritatem promiserūt: vt eum qui ex Thetide natus esset maiorem patre suo futurū cecinisse dicuntur oracula.

¶ Rerum externarū sunt ea: que casu aut fortuna secōa: aut aduersa accidere possunt: vt Bens. Ciuitas. Benus. Educatio. Diuitie. Potestas. Glorie. Amicitie. et que huiusmodi sunt: et ea que his sunt contraria.

¶ Corporis sunt ea: que natura corpori attribuit cōmoda. Velocitas. Vires. Dignitas. Valitudo. et que contraria sunt. ¶ Animi sunt ea: que consilio et cogitatōe nostra cōstant: Prudentia. Iustitia. Fortitudo. Modestia. et que contraria sunt.

¶ Ab Externis Laus.

¶ Ab externis rebus: *Genus* in laude: vt latinus grecus
Liuitas vt vnetus romanus atheniensis. *Genus* in lau-
 de: quibus maioribus natus sit. Si bono genere: parem
 aut excelliorem fuisse dicemus. Debemus quoq; omnes
 progenitores insignes ad eum vsq; quem laudatum vo-
 lumus memorare: et in singulis clarū aliquid summam
 apponere. Si humili genere: ipsum in suis: non in maio-
 rū virtutibus habuisse presidium. In Vitupatione: si bo-
 no genere: dedecori maioribus fuisse ostendimus: nam
 quosdam claritas ipsa notiores circa vitia et inuisos ma-
 gis fecit. Si malo: dicemus etiam Maioribus suis de-
 trimento fuisse. Debemus aut in vituperationibus fere
 cunctis ironia vri: et in his aduersarium deridere: quib;
 ille maxime exultat. Educatio in laude: q; bene honesteq;
 in bonis disciplinis educatus tota pueritia fuerit: vt ach-
 illes apud chironem. In vituperatiōe contra: inde se re-
 traxisse aperte narrabimus. Deinde sequitur victus: vt in
 achille q; medullis leonuz pastus est. q; parce modesteq;
 vixerit: vt Socrates qui adeo parco temperatoq; victu
 utebatur: vt cum athenas lucis sepe numero vastaret: so-
 lus ipse nunq; egrotauerit. Preterea In diuitijs qualis:
 aut in paupertate cuiusmodi fuerit. Quemadmodum ha-
 buerit in potestatibus gerendis animū: Que gloria: que
 amicitie: et quid fortiter in inimicijs gerēdis fecerit. Cu-
 ius causa suscepit inimicitias. Qua fide: beniuolētia of-
 fitio gesserit amicitias. Si interierit: cuiusmōi mors fue-
 rit: et qua cā: an pro patria pugnās obierit. Cuiusmodi
 res mortē eius sit psecuta. Si certamina in eius honorē
 s; celebrata: quō Patroclo ab achille z anchise: ab enea.
 Vel ignominia psecuta sit: vt Delio: cuius domus solo
 equata.

¶ Corporis cōmodis Laus.

¶ Corporis cōmodis: *Natura* in laude: si sit digni-
 CCC ij

tas atq; forma: laudi fuisse eam: non quemadmodū ceteris infamie atq; dedecori dicemus. Si vires atq; velocitas egregia: honestis hec exercitiatioibus et industrijs cōparata. Si valitudo perpetua: diligentia et t̄pantia cupiditatu. Unde Cyrus apud Xenophontem inquit: primū equidem operam do: ne vnq; saturer. id em̄ difficile est: et graue. Dein vero per laborem immissa consumo: ita enī mihi videor et p̄seuerantius bene valere et robustior effici. In vituperatōe: si erunt hec corporis cōmoda: male his vsum dicemus: que casu et natura tanq; quilibet gladiator habuerit. Sin minus erunt: p̄ter formam omnia ipsius culpa et intemperantia fuisse dicemus.

¶ Ab animo laus.

¶ Ad omnes aut res: quibus Animus hominis maxime consideratur: ille sane quattuor animi virtutes erunt ac cōmodande. vt si laudabimus aliud q̄dem iuste aliud fortiter. aliud honeste aliud prudēter factū esse dicam⁹. Si vitupabimus aliud iniuste: aliud ignaue aliud immodeste aliud stulte factū esse dicemus. Notandum deniq; est non necesse esse nos omnis has p̄tes in laudem aut vituperationē transferre: p̄terea q̄ sepe non incidunt: aut ita tenuiter vt nō sint necessarie. laudabis item a p̄fessionib⁹ et disciplina. i. quod officiū p̄fessus est: philosophicū vel rhetoricū vel militare. laudabis quoq; a gestis: vt militarem vitam degens quid in ea gesserit. Laudandū in quibusdam: q̄ immortalitātē virtute sint p̄secuti. Etatis aut gradus gestorūq; rerum ordinem sequi spectiosius est. Ut in primis annis laudet indoles et pudicitia. In adolescentia vero mores. studia. discipline. Post hoc operū id est factorū dictorumq; contextus. Et sciamus gratiora esse audiētibus: que solus quis aut primus: aut certe cū paucis fecisse dicet. Afferunt laudem liberi parētibus: vides cōditoribus: leges latozibus: inuētoribus artes: necnon

instituta quoque autoribus: ut a Numā traditū deos colere. Qui omnis etiam in vituperatione ordo constabit tantum in diuersum. Et quia sit quedam virtutibus aut vitij vicinias: utendum proxima deriuatione verborum, precipiunt: ut pro temerario fortem, pro prodigo libera elem, pro avaro parcum vocemus.

¶ Funebris oratio.

¶ Funebris aut oratio defunctos satis laudet: supstitos benigne moneat. Filios eorum fratresque ad virtutis ipsorum imitationem hortetur: Parentes vero et maiores alios si qui supersunt consoletur. Ante omnia generosam illorum stirpem laudemus. Deinde educationē et disciplinā. Postremo narremus ita ab eis fuisse res gestas: ut maxime decebat eos: qui essent ex talibus oriundi: funebres autē contiones tristes: ac summissae erunt.

¶ Comparationes in laude.

¶ Maximam hoc occasionem in huiusmodi orationibus suppediunt Comparationes: quas quidem pones quo in loco tempus admoneat, oportet enim et ceterorum iuuenū vel virorum preclara facinora colligendo conferre: et huius quē laudas longe illis maiora esse ostendere. Illorum quidem quae minima sunt: huius autem quae maxima sunt enarrando. Procedentes igitur per loca laudationis compamus et urbem urbi: et genus generi: et victū victui: et professionem professionibus: et gesta gestis: et ea quae accidunt extrinsecus: et diuersos mortis modos: et quae ea sunt consecuta.

¶ Auctorum animalium laus.

¶ Quia quoque animalia et ab loco in quo nascuntur laudantur et a dijs in quorum sunt tutela: ut columba veneri: equus Itepruno dicitur esse consecratus.

¶ Rerum laudes.

¶ Res autē laudem ab inuentoribus accipiunt: ut venationem diana inuenit. Arbores et a loco in quo gignuntur
ccc iij

et ab deo in cuius sunt tutela laudant: vt oliua minerve:
laurus appollinis.

¶ Urbium laus.

¶ Laudantur aut vrbes similiter atq; boies: nam pro pa-
rente est cōditor: et multū auctoritatis affert vetustas. It-
la ppria que ex loci positioe ac munitione fit: in quib⁹ spe-
ciem ac vtilitatē intuemur. Spēs maritimis planis ame-
nis. Utilitas salubribus fertilibus erit. Ciuitati preterea
cōmodo talia quedam sunt: Concordia. vires. ad bellū
pecunie et prouentuum copie. sortiorum virtus atq; mul-
titudo: que vero his contraria sunt: Inutilia.

¶ Operum laus.

¶ Laus etiā operum est: in quibus bonor. vtilitas. pul-
chritudo. auctor spectari solet. Honor: vt in templis. Uti-
litas: in muris. pulchritudo vel auctor vtrobiq; est.

¶ De Memoria. Tit. xij.

¶ Memoria est firma animi rerum verborū disposi-
tionis pceptio: Cuius facultatē fouet exercitatio
lectōis et iteratio atq; repetitio frequēs. Memo-
rie p̄tus est duplex: facile p̄cipere et fideliter cōtinere. Est
aut prudentie pars Memoria: Nam prudentie: que est re-
rum bonarū et malarū scientia. Partes sunt: memoria. in-
telligentia. prouidentia. **¶** Memoria est per quā animus
repetit illa que fuerunt. **¶** Intelligentia est: per quā ani-
mus ea perspicit: q̄ sunt. **¶** Prouidentia vero est: per quā
futurū aliquid videtur ante q̄ factum est: que omia Lice-
ro li. ij. re. scribit. Sunt aut due memorie: altera natura-
lis: altera artificiosa. Naturalis est ea que nostris animis
instita est: et sine multa cogitatioe nata. Artificiosa vero
est ea: quam confirmat inductio quedam et ratio prece-
ptionis. De Memoria Cicero libro. i. de oratore sic ait.
Quid dicam de thesauro rerum memoria? que nisi cu-
stos inuentis cogitatisq; verbis et rebus addibearur: in-
telligimus omnia: etiam si preclarissima fuerint: in orato

re peritura. Et vt Fabius li. xi. docet. Omnis disciplina
memoria constat: frustra q; docemur: si quicquid audim⁹
p:terfluat. Simonides ebius (vt. *B.* Tullius li. ij. de
oratore meminit) primus artem memorie protulit. dicit
em cum cenaret Cranone in thessalia Simonidis ap^d
Scopam fortunatum hominem ⁊ nobilem: cecinissetq;
id carmen: quod in eum scripsisset: in quo multa ornandi
causa poetarū more in Castorem et Pollucem fuissent:
nimis illum sordide Simonidi dixisse: sed dimidiū eius
ei quod pactus esset pro illo carmine daturum: reliquū;
a suis tyndaridis: quos eque laudasset: peteret: si ei videretur:
Paulo post esse ferunt nuntiatū Simonidi vt pro
diret: Iuvenes stare ad ianuam duos quosdam: qui eū
magnopere vocarent. surrexisse illum ipsum: prodixisse: vi
disse neminem. hoc interim spatio conclaue illud vbi epu
laretur Scopas cōcidisse ea ruina ipsum oppressum eū
suis interiisse. quos cum humare vellent sui: nec possent
obtritōs internoscere vllō modo: Simonides dicitur ex
eo q; meminisset: quo eorum loco quisq; cubuisset: demō
stratorem vniuscuiusq; sepeliendi fuisse: hac tum readmo
nitus inuenisse fertur ordinem esse maxime qui memorie
lumen afferret. Nam qui recte diuiserit nunq; poterit in
rerum ordine errare. Itaq; his qui hanc partem ingenij
exercent: locos esse capiendos: et ea que maxime memo
ria tenere velint effingenda animo: atq; in ijs locis collo
canda sic fore: vt ordinem rerum locorum ordo seruet
Res autem ipsas rerum effigies notaret: atq; vt loci pro
cera seu charta: Simulacris pro litteris vteremur. Non
stat igitur artificiosa memoria ex locis et imaginib⁹. Lo
cos appellamus eos: qui natura aut manu sunt absoluti:
vt edes. intercolumnia. angulū. fornicem: et alia que his
similia sunt. Imagines sunt forme quedam: et note et si
mulacra eius rei: quaz meminisse volumus: quod genus

leonis aquile memoriam si volumus habere: imagines eorum certis in locis collocare nos oportebit. Animaduertendumque est quod neque tam acri memoria ullus est ut non dispositis notatisque rebus ordinem verborum atque sententiarum complectatur. Neque vero tam bebeti: ut nihil a consuetudine et exercitatione adiunetur. Industria enim studio labore diligentia firmatur memoria. Nunquam sit igitur quin aliquid memorie tradere velimus. In oratore quippe (ut. *D.* Tullius lib. i. de oratore scribit) Acumen dialecticorum: sententia philosophorum: verba prope poetarum. Memoria iurisperitorum: vox tragoediarum: gestus pene summorum actorum est requirendus. Ceterum quoniam ediscendi scribentique plurimum confert bona validitudo: temperatusque cibus: nam ne mente quidem recte uti possumus multo cibo et potione compleri: memoriaque humida et frigida non parum offenditur. Corpus ipsum superfluitatibus careat: hinc die quoque fiat egestio. Ulna preterea magna fugiantur. hominis enim mentem mutant. furoremque gignunt: rerumque omnium obliuionem et mortem memorie. ut latius Plinius lib. xiiij. scribit Proderit autem diebus aliquot vino abstinere: et aqua potius Saccari uti. Unde Plato libro. ij. de legibus ita scribit. Sed multo magis quam cretensium lacedemoniorumque usum Larchaginesium legem probarem. ut nunquam in castris quisque gustare vinum audeat: sed toto illo tempore aqua bibatur: et in ciuitate nunquam vini usum seruo vel serue concederem. Sed nec magistratibus toto eo tempore: quo magistratu funguntur gubernatores etiam atque iudices munus suum subituros a vino penitus prohiberem. Deliberaturos quoque de rebus non oino negligedis. Ac nulli penitus interdum vinum cederem: nisi exercitationis corpore: morborumque causa hoc potu opus fuerit. neque etiam nocte viro vel mulieri quando liberis operam dare voluit.

17.
plura etiā referri possent: in quibus homines legis recte
mentisq; cōpotes vino abstinerēt: Hec Plato ⁊ Bellius
li. r. c. xiiij. refert Romulū ad cenam vocatum ibi nō mul-
tū bibuisse: q; postridie negotiū haberet. Apuleiusq; li. iij.
floridorū scribit: Sapiens viri sup mensam celebre di-
ctū esse: primam craterā ad sedam prunere: an ad hilarita-
tem. Tertiā ad voluptatem. Quartā ad insaniam.

¶ De pronuntiatione Tit. xiiij.

Pronuntiatio: que a. M. Tullio Actio dicitur est
p vocis. vultus. gestus. moderatio t̃pantia ve cū ve-
nustate: id est decoro. dignitate. gratia et venere.
Diuiditur igitur pnuntiatio in vocis figuram et corporis
motum. Altera vero aures: alter oculos mouet: p quos
duos sensus omnis ad animū penetrat affectus. Actio
autem (vt Cicero li. iij. de oratore inquit) in dicendo vna
dominatur: sine hac summus orator esse in numero nul-
lo potest. Mediocris hac instructus summos sepe superat
huic primū locum dedisse Demosthenes dicit: quum ro-
garetur quid in dicendo esset potissimū: huic secundum:
huic tertium.

¶ De figura vocis.

¶ Figura vocis est: que suū quendā possidet habitū rōne
et industria cōparatū. Ea diuidit in tris ptes: magnitudi-
nem: firmitudinē: mollitudinē. Magnitudinē vocis et
firmitudinē maxime compat natura: non nihil auget: sed
maxime cōseruat accuratio: exercitatioq; declamationis
Mollitudinē vocis: hoc est vt eam torquere pro nostro
cōmodo possimus: maxie fatiet exercitatio declamationis.

¶ De Vocis firmitudine.

¶ Firmam poterimus in dicēdo vocem pseruare: si q̃ma-
xime sedata ⁊ dep̃sa voce principia dicemus: non tū infi-
ma et inaudita: sed que possit pedetentim augeri. Ledun-
tur arterie: si ante q̃ vox bene permulsa est: acri clamore
complentur. Et interuallis longioribus vti conueniet. res

creatur enim spiritu vox: et arterie conticendo requiescunt.
Continuumque clamorem emittere: et ad sermonem redire
oportet pariter. Comutationes enim faciunt ut nullo gene
re vocis effuso in omni voce integri simus. Et acutas vo
cis exclamaciones vitare debemus: acutus enim fit: et vulner
antur arterie acuta atque extenuata nimis acclamatione.
¶ Et si quis splendor est vocis: consumit vno clamore
vniuersus. At vno spiritu continenter multa dicere conue
nit in extrema oratione fauces enim calefiunt: et arterie con
plentur. Et vox: que varie tractata est reducitur in sonum
quendam equabilem atque constantem. Conferuat vocem
continui clamoris remissio: Auditorumque maxime delectat
varietas. Et sermone. id est. pronuntiationis suauitate animum
eius retinet et exuscitat clamore. Acuta exclamatio vo
cem et fauces vulnerat: eadem ledit auditorem. habet enim
quiddam illiberale: et ad muliebrem potius vociueratorem quam
ad virilem dignitatem in dicendo accommodatum. Ornata est
pronuntiatio cui suffragatur vox facilis. magna. beata. id est. plena et
perfecta. flexibilis. firma. dulcis. durabilis. clara. pura. secunda
aera. auribus sedens. Vox autem ultra vires vigenda non est:
nam et suffocat sepe: et maiore nisu minus clara est. Et
interim elisa in illum sanum erumpit: cui greci nomen ab gal
lo. in maturo catu dederunt. Nec volubilitate nimia profun
denda que dicimus: promptum sit os non preceps. nihil
enim ordinatum est. quod precipitatur et sperat: itaque vis
illa dicendi rapida atque abundans (ut Seneca inquit)
aptior est circulanti: quam agenti rem magnam ac seriam: do
centique. Quid quod ne voluptatem quidem ullam habet ta
lis verborum sine delectu ruentium strepitus. Unde que
admodum sapienti viro incessus modestior conuenit: ita
oratio pressa non audax. Ponenda igitur verba sunt
non procienda: et pedetentim procedendum. Tamen
moderatum sit os non lentum: Nec enim stillare nec cur

rere orator debet. Nam illa quoque in opia et exilitas minus intentum auditorem habet tedio interrupte tarditatis. que res et difficultatem inueniendi faterur. et segnitia soluit animos. Spiritus quoque nec crebro receptus concidat sententiam. nec eoulsque trabat donec deficiat. nam et deformis est consumpti illius sonus: quare longiore dicturis periodum colligendus est spiritus aliquantisper.

¶ De motu Corporis.

¶ Motus Corporis est gestus et vultus moderatio quedam: que pronuntianti conuenit: et probabiliora reddit ea que pronuntiantur. Conuenit igitur in vultu pudorem et acrimoniam esse. Decor quoque a gestu atque motu venit: ideoque Demosthenes grande quoddam speculum intuens componere actionem solebat.

¶ Caput.

¶ Precipuum vero in actione sicut in corpore ipso Caput est: sit itaque rectum et secundum naturam: nam deiecto humilitas: supino arrogantia: in latus inclinato langor. pre duro ac rigente barbaria quedam mentis ostendit. Tum accipiat aptos ex ipsa actione motus: ut cum gestu conuordecet. et manibus ac lateribus obsequat. Aspectus enim semper eodem vertitur quo gestus: exceptis que aut damnare aut concedere aut a nobis remouere oportebit. ut idem illud multum videamur auersari: manu repellere. ut Diu talē terris auertite pestem. Haud equidem tali me dignor honore. Significat vero caput ipsum plurimis modis: nam preter annuendi renuendi confirmandi motus: sunt et verecundie et dubitationis et admirationis et indignationis noti et communes omnibus. Sed frequens eius nutus non caret vitio: nam id iactare et comas excutiendo rotare phanaticum est.

¶ Vultus.

¶ Dominatur autem maxime vultus. hoc supplices. hoc minas.

ces. hoc bladi. hoc tristes. hoc hilares. hoc erecti: hoc sum-
missi sumus. hoc pendet homines. huc intuent: huc spe-
crant etiam anteq̃ dicamus. hoc quosdā amamus. hoc
odimus. hoc plurima intelligimus. hic est sepe pro oibus
verbis. Itaq; in his que ad scenam cōponunt fabulis ar-
tifices p̃nuntiandi a personis quoq; affectus mutant. vt
sit Riob̃ in tragedia tristis: atrox medea. attonitus aiap̃
truculentus hercules.

¶ Oculi.

¶ Sed in ipso vultu plurimū valent oculi: p̃ quos maxi-
me anim⁹ emanat: vt citra mortū quoq; et hilaritate eui-
tescant: et tristitie quoddā nubilum ducāt. quin etiam la-
chrimas ipsa natura mentis indices dedit: que aut erumpūt
dolore: aut leticia manāt. ¶ Motu vero intenti remissi.
supbi. corui. mites. asperi. languidi. mobiles sunt que vt
actus poposcerit fingent. Nam aptos compressos ve eos
in dicendo quis nisi plane rudis et stultus habeat:

¶ Supercilia.

¶ Vultū et supercilijs agit: nam ⁊ oculos formāt aliqua-
tenus: et fronti imperāt. Viciū in supercilijs: si aut im-
mota sunt omnino: aut nimū mobilia. Ira aut cōtract̃:
Tristitia deductis: hilaritas remissis ostendit. Annuēdi
quoq; renuēdiue ratione demittunt: aut alleuantur.

¶ Nares. Labia.

¶ Narū frequens enunctio reprehendit: labia male por-
rigunt. scindunt. astringunt. diducuntur. et dentes nudāt.
et in latus ac pene ad aurem trabunt. replicant: pendent
Lambere quoq; ea et mordere deformis est: Cum etiam
in efficiendis verbis modicus esse eorū debeat motus. ore
enī magis q̃ labijs loquendum est.

¶ Cervic. Collum.

¶ Cervicem erectam oportet esse: non rigidā aut supinā.
Collū diuersa: sed pari deformitate cōtrahitur et tendit.

Sed tenso subest et labor: tenuaturq; vox ac fatigatur.
Affixum pectori mentum minus clarum: et quasi latiore
presso gutture facit.

¶ Humeri. Brachia. Manus.

¶ Humerorum raro decens alleuatio atq; contractio est.
Brachij moderata plectio. Manus sō sine qbus trūca
esset actio ac debilis vix dici pōt quot motus hēant: cuz
pene ipsam verborū copiam psequant. Solent itaq; inter
alios gestus ad se manū referre: quum de se ipsis loquūtz
et in eum quē demonstrant intendere. Manus cū sensu
incipiat: et deponatur: alioqui aut ante vocem erit gestus
aut post vocem: quod est vtrunq; deformē.

¶ Pectus. Venter. Latera.

¶ Pectus ac venter ne pūctantur obseruandū. pandunt
em̄ posteriora: et est odiosa omnis supinitas. Latera cū
gestu cōsentiant. facit em̄ aliquid et totius corporis motus
adeo vt Cicero plus illo agi q; manibus ipsis putet.

¶ Pedes.

¶ In pedibus obseruent Status et Incessus: prolato
dextro stare: et eandem manū ac pedem pferre deformē ē
In dextrū pcumbere interim dat: sed equo pectore. Da
le etiam in sinistrū pedem insistentiū dexter aut tollit: aut
summis digitis suspenditur. Pedis suppositio in loco est
oportuna. Est et illa indecora in dextrū ac leuū latus
vacillatio alternis pedibus insistentiū. Reprehendenda est
et illa frequens concitataq; in vtrunq; partem mutatio.

¶ Gratiarum Actio.

¶ In laudationibus nisi fimebres erunt. gratiarū actio
lera et magnifica et sublimis erit. Funebres conctiones tri
stes ac summissę.

¶ Pronuntiatiois tres effectus.

¶ Tria aut prestare debet pnuntiatio. Conciliet. persua
deat. moueat. Conciliatio vere aut cōmendatione morū
qui nescio quomō ex voce etiam atq; actione perlucet.

Aut orationis suauitate constat. Persuadendi vis affirmacione: q̄ interim plus ipsis pbatōibus valet. Mouendi aut̄ est ratio aut iu representādis aut imitādis affectib⁹

¶ Dicendi initium.

¶ Quum aliquis dicere de causa iusserit: leuiter confurgendū: tum in cōponenda toga: vel si necesse erit etiaꝫ ex integro inijcienda: Paulū est cōmorandū vt et amictus sit decēti⁹: et aliquid spacij ad cogitandū. Non em̄ protinus est erumpendū: sed danda breuis cogitationi mora. Vire namq; auditurū dicturū cura delectat: seq; etiā ipse cōponit. hoc precipit̄ Homerus Ulyssis exēplo: quem stetit oculus in terrā defixis immotoꝝ sceptro: priusq; illā eloquētie pcellam effunderet ait. In hac cunctatiōe sunt quedā non indecētes more. Caput mulcere: manū intueri infringere articulos. simulare conatū. suspiratiōe sollicitudinem fateri.

¶ Status.

¶ Status sit rectus: equi et diducti paulū pedes: vlt̄ procedens minimo momēto sinister: Benua recta: sic tñ vt nō extendant̄. humeri remissi Vultus seuerus nō mestus nec stupens: nec languidus. Brachia ab latere modice remota. Dextra quū iam incipiendū erit paulum prolata vltra sinū. Vtiosum est intueri lacunaria: p̄fricare faciem: Vultū quo sit magis toruus supcilijs astringere. Capillos a fronte cōtra naturam retro agere. Demum noꝛit se quisq;: nec tantum ex cōmunibus preceptis: sed etiam natura sua capiat consiliū formande actionis.

¶ Discendum esse. Tit. xv.

¶ Uid autem stultius est (inquit Seneca ad Lucillium epistola. lxxvij.) q̄ quia diu non didiceris non discere? Omnis etatis homines hec schola admittit. In hoc senescamus: et iuuenes sequāur. in theatrū senex ibo: et in circū deferar: nullū par sine me depugnabit: ad philosophū ire erubescas? Tandiu discendū

est: q̄dū nescias: si prouerbio credimus q̄dū uiuas. Et
 epistola. l. air. Dociles natura nos edidit: et rationē dedit
 imperfectam. sed que perfici possit. Epistola 30. li. sic: Sed
 nec indurata despero: nihil est quod nō expugnet p̄tinac
 opera: et intenta ac diligēs cura. Itaq; cogenda est mens
 ut incipiat. In epistola. xcv. sic: Pars virtutis disciplina
 constat: pars exercitatioē: et discas oportet: et q̄ didicisti
 agendo confirmes. Epistola quoq; vi. sic: Ego vero cup
 pio in te omnia transfundere: et in hoc gaudeo aliqd di
 scere ut doceam. Nec me vlla res delectabit: licet eximia
 sit et salutaris: quam mihi vni sciturus sum. Quintilian⁹
 aut li. ij. pueros vult ediscere electos ex oratōibus vel hi
 storijis: alio quoq; genere dignorū voluminū locos. Hie
 ronimūq; in aureola inq̄: cuidam fratri qui hebreis cre
 diderat. De in disciplinā dedi: ut post Quintiliani acumi
 na: grauitatēq; frōtonis Liceronīq; fluuios et lenitatem
 Plinij Alphabetū discerem: stridētiaq; et anhelātia ver
 ba meditarer. Quid ibi laboris sumpserim: Quid subiti
 uerim difficultatis: Quoties desperauerim: et cōtentiōe
 discendi rursus inceperim. Testis est p̄scientia tam mea
 qui passus sum: q̄ eorum qui mecum duxerūt vitam. Et
 gratias ago dño: q̄ de amaro semine litterarū dulces fru
 ctus capio. At Horatius in arte poetica sic. Cur nescire
 pudens prauē q̄ discere malo? Et idem Hieronymus
 in aureola: Socrates ille thebanus homo quondam di
 tiffimus: quū ad philosophandū athenas pergeret ma
 gnuzauri pondus abiecit: Nec putauit se simul p̄tutes et
 diuitias possidere posse. Quintilianus 30 li. i. ita scribit:
 Plato nō contētus disciplinis: quas p̄stare poterāt athe
 ne nō pythagoreorū ad quos in Italiam nauigauerat:
 Egypti quoq; sacerdotes adiit: atq; eorū arcana pdidicit
 Utq; Laertius ait: Interrogatus aristoteles quo differ
 rent docti ab indoctis: inquit quo uiuentes a mortuis.

Studendi modus. Tit. xvi.

In hoc merecondidi et fores clausi (inquit Seneca ad Luciliū) vt prodesse pluribus possem. Null⁹ mihi p^o ocium dies erit. partes nocturni studijs vendico. Non vaco somno: sed succumbo: et oculos vigilia fatigatos: cadentesq; in opedetineo. Seceffi nō tantū ab hominibus: sed etiam ab rebus: et primum ab rebus meis. posterorū negociū ago. Illis aliqua que possint p^odesse cōscribo: Epistola autē. **lv.** sic: Incipio toto animo studere: Non multū ad hoc locus cōfert: nisi se sibi prestat animus: qui se certum et in occupationibus medijs si volet habebit. Inter studia versandū est et inter auctores sapientie: vt quesita discamus nondū inuenta queramus. In epistola. **ccxij.** sic: Siquis cū ipso (vt ita dicam) die surgat: officiosior meliorq; q̃s siquis illū expectat: et lucem primam eruit. Turpis qui alto sole semisomnis iacet: cuius vigilia in medio die incipit: et adhuc multis hoc ante lucanum est. Latulus deniq; apud Liceronem. libro. **ij.** de oratore ait: Gaudeo iudiciū animi mei comprobari: q̃ semp statui: Reminem sapientie laudem et eloquentie sine summo studio et labore et doctrina cōsequi posse.

Lectio qualis. Tit. xvij.

Primū argumentū cōposite mentis (ait Seneca ad Luciliū Epistola secūda) Epistimo posse consistere: et secū morari. Illud autē vide: ne ista lectio multorū auroꝝ. et omnis generis voluminū habeat aliqd vagū et instabile. Certis ingenijs immorari et innutiri oportet: si velis aliquid trahere quod in animo fideliter se deat. Nusq; est qui ubiq; est. In pegrinatione vitam agētibz hoc euenit: vt multa hospitia habeant: nullas amicitias: Idem accadat necesse est eis: qui nullius se ingenio familiariter applicant: sed omnia cursim et propteranter transmittūt. Non prodest cibus: nec corpori accedit: qui

statim sumptus emittitur. Nihil eque sanitatem impedit
 q̄ remediorū crebra mutatio. Non cōualefcit planta: que
 sepius transferē. Nihil tam vtile est: qđ in transitu profic
 distrahāt librorū multitudo. Sed mō etiam inquis hunc
 librum euoluere volo: modo illū. fastidientis stomachi est
 multa degustare: q̄ vbi varia sunt ⁊ diuersa: coīquinant
 nō alunt. Et quum multa pcurreris: vnū excerpe: qđ illo
 die cōcoquas. Hoc ipse quoq; fatio: ex pluribus que le
 go aliqd apprehendo. Epistola p̄o Centesima nona sic.
 Illud tñ prius scribam: quemadmodū tibi ista cupiditas
 discendi: qua flagrare te video digerēda sit: ne ipsa impe
 diat. Nec passim carpenda sūt: nec auide inuadēda vniuer
 sa: per ptes peruenitur ad totū. Aptari onus viribus de
 bet: nec plus occupari q̄ cui sufficere possimus. nō quane
 tñ vis: sed quantū capis hauriendū est. Quo plus recipit
 animus hoc se magis laxat. hec nobis p̄cipere Aratū
 meminī: quū scholam eius obsiderem⁹: et primi ventrem⁹
 et nouissimi exiremus. Epistola itez. xlv. sic: Lectio certa
 prodest: varia delectat. Qui quo destinauit puenire vult:
 vnam sequat viam: non p̄ multas vagetur. Non ire istud
 sed errare est. Quintilianus vero li. i. sic: Institutū est vt
 ab Homero atq; Virgilio inciperet puer: quanq; ad in
 telligēdas eorū virtutes firmitoris iuditio opus est. S;̄
 huic rei sup̄est tempus. neq; eñ semel legentur. Utiles tra
 gedi. Comedia eque plurimū conferre ad eloquentiā po
 test: Cum per omnes et personas et affectus eat. Est in
 Tragedijs verborū gravitas. in Comedijs elegātia. Et
 cero vt mihi quidem videtur et iucundus incipientibus
 quoq; ⁊ apertus est satis. Nec prodesse tñ sed amari po
 test. ¶ Lectio imprimis sit virilis et cum suauitate qua
 dam grauis. et non quidem prose similis: quia carmen est
 et se poete canere testantur. Non tamen in canticū dissol
 uta. nec plasinate: vt nūc a plerisq; sit effeminata De quo
 ddd iij

genere. **L.** Celsarem preteritatum accipimus dixisse: Si
cantas male cantas. si legis cantas. Preterea in lectione
demonstrari oportet. puer ut sciat ubi suspendere spiritus
debeat. quo loco versum distinguere: ubi claudat sensus.
Unde incipiat. quādo attollenda vel submittenda sit vox
quid quoque flexu. quid lentius celerius concitatus leni
us dicendum.

¶ Discipulorum officium. Tit. xviii.

T docenti et discenti debet esse propositū (aucto
re Seneca epistola Centesima nona) ut ille pro
desse velit: hic proficere. Qui ad philosophorum
scholas quotidie venit secum aliquid boni ferat. Quidā
veniunt ut audiant nō ut discant. Epistola vero. liij. sic.
Eligamus eos qui vitam doceāt. qui quā dixerint quid
faciendū sit: probant faciendo. qui docent quid vitandum
sit: nec unquā in eo quod fugiendū dixerint deprehendunt
Eum elige adiutorem quē magis admireris quam vide
ris quā quam audieris. Audiendi autē sunt p̄ceptores. Plī
nius em̄ Junior inquit. Sed legendi semper occasio est:
audiendi non semper. Preterea multo magis ut vulgo di
citur vina vox afficit: nam licet acriora sint que legas: al
tius tamen in animo sedent: que pronuntiatio vultus ha
bitus gestus etiam dicentis affigit. Circūspiciendus autē
p̄ceptor est: cuius schole severitas. pudor imprimis eas
stitas constat: a quo mores primum: mox eloquentiam di
scas: que quidem male sine moribus discitur. ¶ **V**ino p̄
res autem p̄ceptores: ut et Quintilianus asserit: **V**il
nus docent et peius. Erit etiam obscurior quo quisque de
terior. ¶ **T**radendus igitur puer optimo cuius p̄cepto
ri. Nam apud eum discipuli quoque melius instituti aut
discant quod inutile non sit imitari: aut si quid erraverint
statim corrigentur. At indoctus ille etiam probabit for
tasse vitiosa. et placere audientibus iudicio suo coget.

Hieronimus aut in aureola: Ledit discipulus magi-
 strum si per negligentiam suam precepta eiusque labore dis-
 sperdat. Nec te ipse doceas. nulla ars absque magistro di-
 scitur: Festino igitur gradu pergamus ad magistros: et eorum
 teramus limina. **S**eneca epistola septima: Cum bis
 versare: qui te meliorem facuri sit. Quintilianus libro. ii.
 Plura de officio docentium locutus: discipulos in unum
 interim moneo: ut preceptores suos non minus quam ipsa stu-
 dia ament. Et parentes esse: non quidem corporum sed men-
 tium credat. Vultu hec pietas confert studio: Nam ita et
 libenter audient: et dictis credent. Ex iudicio preceptoris
 Discipulus pendeat: atque id se dixisse recte quod ab eo
 probabitur credat. Vultu preceptoris intueri tam qui audiunt
 debent: quam ipse qui dicit. ita enim probanda atque improbanda
 discernent. Id autem omne fere Quintilianus a Cicerone
 mutuatus est. ait enim ille ad filium scribens epistolam: Non
 minus preceptorem amare habes quam ipsa studia: Cum
 ipse alter existat pater: non dico corporum sed mentium multo
 magis illis excellentium libenter velis audire et dictis cre-
 dere: et illi ut similis fias desiderare. et tandem inter alios
 studentes te letum et alacrem reddere. Et si quando emenderis non
 te irasci. et si lauderis te inde clariorem studio prebere:
 quia preceptoris officium est docere. Discipuli vero est se
 docilem reddere: quum opus sit. Iuuenalis denique satyra
 septima inquit: Dum maiorum umbris tenuem et sine pon-
 dere tetram: Spirantesque crocos: et in vna perpetuum
 ver. Qui preceptorem sancti voluere parentis Esse loco.
 Detuens virge iam grandis achilles Cantabat patrijs
 in montibus: et cui non tunc Eliceret risum archamedi
 cauda magistri. Sed Ruffum atque alios cedit sua queque
 iuventus. Quod quidem valde nefarium. Ut enim Boetius
 ait. Non est dignus scientia: qui scientie insurgit pre-

ceptori: nec discantis interest probis et contumelijs re-
gentem afficere. hinc Diogenes cynicus (vt Laertius scri-
bit) Athenas profectus: quū Antisthenem conuenisset:
Eumq; ille repelleret. quippe ex cōstituto suo neminē re-
cipiebat. Vicit perseverantia sua: Illo siquidem aliquan-
do intentante baculum subiecto capite cede inquit. Non
enim ita durum baculum reperies: qui me abs te q̃ diu
aliquid diceris arcere possit. hunc tam auditor illius fact⁹
est. ¶ Fugienda sūt viciosoz consortia: pessima namq; per-
mixtio est studentibus cum dissoluto et improbo: Disci-
pulus venienti magistro assurgat: Caput inclinet: eumq;
si iubeat assequatur. Ferat et secum cedulas vbi lectionū
dubia scripta sint et preceptorem interroget. ¶ Attentus
esse discipulus debeat ad audiendū: Docilis ad intelligē-
dum. ¶ Non sit aut scholasticus Discholus: idest a scho-
la discors vel diuersus: ac diuisus. Discholus enim dicit⁹
qui per vicos. Plateas coponas. lupanaria. spectacula pu-
blica. choreas. cōiuiiaq; discurrit. ¶ Ante omnia Gram-
matice precepta discenda sunt: per eam namq; studiorum
omniū liberaliū possessio iucunda redditur. Unde et. M.
Tullius teste etiam Quintiliano Artis grammaticæ dis-
ligentissimus fuit. Et in filio (vt in epistolis apparet) Reo-
cte loquendi asper quoq; exactor est. nam Grammatica
quedam professio est: que nisi oratoris futuri fundamēta
fideliter iecerit: quicquid superstruxeris corruet. necessa-
ria pueris. iucunda senibus: et que vel sola omni studio-
rum genere plus habeat operis q̃ ostentationis. Hinc
grammatices amor et vsus lectionis non scholarum tem-
poribus: sed vite spatio terminatur: vt idem Quintilian⁹
ait. Rhetorice quoq; lepos omnino haberi debet: nā elo-
quētie studiosi: vt Cicero scribit tenere possunt hominū

cetus: mentes allicere. voluntates impellere quo velint:
 ber: Nam eloquentie studiosi vt Cicero scribit tenere pos
 sunt hominū cetus: mentes allicere: voluntates impellere
 quo velint: et vnde velint deducere. hac em̄ cohorramur.
 hac persuademus. hac. cōsolamur afflicto. hac cupidita
 tes iracundiasq; restringimus. hec nos vrbium societate
 deuincit: hec a vita immani et fera boies segregauit. Ali
 bil enim admirabilius q̄ res splēdore illustrata verboꝝ
 sententiarūq;. Prudēs quoq; discipuli est sodalē habere:
 nubila nanq; existente fortuna diligenter eum fouebit.
 Urgentes morbo sedulū se exbibebit. Optime valitudis
 tempore libellis vicissim gaudebūt: et iocis quibusdā: plu
 rimū deniq; alter alteri cōferet. Pecunia parce impendi
 debet illa quippe deficiente ipsam nō sine pudore patriam
 repetere opus esset. Quidā p̄o habendi quos doceas: ali
 os nanq; docere est p̄prie facultati indulgere: vt Boeti⁹
 asserit: hinc Seneca etiā epist. vii. inquit. Cum his p̄sare
 qui te meliorem facturi sūt: Illos admittē quos tu potes
 facere meliores. Mutuo ista fiūt: et homines dū docent
 discūt. Præterea nō debet discipulus magistro p̄sente licz
 summa familiaritate cōiunctus nisi iussus qd̄ dicere. Qui
 em̄ moderat labia sua prudētissimus est: vt Sapiens ait.
 Hinc Zeno p̄būs Inepta plurima loquēti adolescētulo
 iccirco inquit: aures habemus duas: et os vnū vt plura
 audiamus: loquamur pauca. Nemo autem stultus tacere
 potest: vt Solon ait. Et Sapiens inquit. Stultus
 quoq; si tacuerit sapiens reputabitur. et si compresserit
 labia sua intelligens. Uelut autem discipulus ac debet
 vbicunq; preceptoris laudes referre: sic enim et precep
 tori et audientibus gratior fiet.

¶ Preceptoris offi
 tium. Titulus. xviij. VHA

Los admittite quos tu potes facere meliores in-
quit Seneca epistola. vii. Ledit em̄ discipulus
magistrū vt ait Hieronimus: Si per negligētiā
suam precepta eiusq; laborem dispdat: vtq; docet Quinti-
lianus: Sterilia nullo labore vincunt. Hinc Pythago-
ras (teste Bellio li. i.) Deinceps familia successione eius a
principio adulescentes: qui sese ad discendū obtulerant p-
nature inditia pensculabat. i. mores naturasq; boim cōte-
ctatōe quadā de oris ⁊ vultus ingenio. deq; totius corpo-
ris filo atq; habitu sciscitabat: Tum qui exploratus ab eo
idoneusq; fuerat: recipi in disciplinā statim iubebat. Hie-
ronimus preterea in aureola sic: Magister quoq; discipu-
lum corripit: quem ardentioris cernit ingenij. nam medic⁹
si curare cessauerit desperat. Sed ne gloriēris: q̄ multos
discipulos habeas. filius dei docuit in iudea et. xij. tantū
apostoli illum sequebant. phariseoz aut doctrine omnis
populus applaudebat. Nullius psonam accipias: q̄tum-
cunq; sit potēs vel nobilis. si peccauerit corripe eū. Vera
em̄ amicitia: que sentit dissimulare non debet. Sicut vi-
ctoria domini triumphus seruoꝝ: sic magistri eruditio
discipuloꝝ profectus. nisi em̄ caput sanū sit omnia mēbra
erunt in vicio. Loquunt que nesciūt. docent que non di-
dicerunt. Magistri fiunt cum discipuli ante non fuerint.
Sed nec ad scribendū cito prosilias: et leui ducaris insa-
nia. multoq; tempore disce quod doceas. Conuersatōe
tua magis q̄ sermone proficiant: Reuera nihil sedius pre-
ceptore furioso: qui dum debeat esse mansuetus et erudi-
tus: contra torto vultu tremētibz labijs rugata fron-
te: effrenatis conuicijs facie inter pallorem: ruboremq; va-
riata clamore perstrepit. et errantes non tam ad bonum
trahit: q̄ ad malum seuitia sua precipitat. Quintilianus
vero libro. ij. Maior adbibenda tamen cura est: vt tene-
riores annos ab iniuria sanctitas docentis custodiat: et

ferociores ab licentia grauitas deterreat. Sumat igitur ate
omnia parenti erga discipulos suos animū: ac succedere
se in eorum locum a quibus liberi sibi tradantur existimet:
Ipse nec habeat vitia: nec ferat. Non austeritas eius tri-
stis. non dissoluta comitas: nec inde odiū: hinc cōtemp-
tuū. Plurimū ei de honesto ac bono sermo sit nam quo se
pius monuerit: hoc rarius castigabit: Minime iracun-
dus: nec tamen eorum que emendanda erunt dissimulatoz.
Simplex in docendo patiens laboris: assiduus potius
quā immodicus. Interrogantibus libenter respondeat: non
interrogantes percontet: In emendando que corrigenda
erunt non acerbus: minimeque cōtumeliosus. nam id quā-
dam multos a proposito studendi fugat: quod quidam sic ob-
iurgant quasi oderint. Ipse aliquid immo multa quoti-
die dicat: que secum auditores referant. licet enim satis ex-
emplariorum ad imitandū ex lectione suppediret. tamen viua illa ut
dicitur vox alit plenius. precipueque eius preceptoris. quē
discipuli si modo recte sunt instituti et amant et verentur.
Uti autem dici potest: quanto libentiū imitemur eos: qui
nobis fauimus. Sed se quoque preceptores intente ac mode-
ste audiri velint. Pueros adolescentibus permixtos sede-
re non placet mihi. nam etiam si vir talis (qualē esse oportet)
studijs moribusque prepositus modestas habere potest
etiam iuuentutem: tamen vel infirmitas ab robustioribus
separanda est. et carendū non solum crimine turpitudi-
nis: verum etiam suspicione. At si quis est qui flagitia ma-
nifesta in eligendo filij preceptore non vitet. Jam huic sci-
at cetera quoque: que ad vtilitatem iuuentutis componere
conamur esse sibi hac parte omissa superuacua. Iucun-
dus tum maxime debet esse preceptor: ut qui natura
sunt asperi molli manu leuiantur. laudare aliqua: ferre
quedam. Facto silentio vnum aliquem (Quod ipsum

imperari per vices optimum est) constituere lectorem: ut
protinus pronuntiatioi quoque assuecant. Preceptorum fre
quenter interrogare debet: et iudicium discipulorum experi
ri: nam quid aliud agimus docendo eos: quam ne semper do
cendi sint. Imbecillibus tamen ingenijs sane sic obsequendum
sit: ut tantum in id quod vocat natura ducantur: ita enim
quod solum possunt melius efficient. Nullum preterea ma
gister expectare ultra debiti temporis spatium debet. Ille
enim desidiore fieret: secus autem maturius festinabit. Et li
cet in scholis rigidus esse debeat: ingressu tamen affabilis
erit. Pueris vultum benignum prebeat: parentibusque eorum
benigniores affatum: docendique aditum spondeat benig
nissimum. sic enim non solum pueroz corda mulcebit: ve
rum etiam a parentibus pecuniam facilius eriget. nam ut
Cicero in officijs ait: Difficile dictu est quantopere con
ciliet animos comitas: affabilitasque sermonis. Ludendi
spatium tempestive concedat. nam relaxare animi: et dare
se iucunditati volunt: Donendique tamen caueant intempe
rantiam: meminerintque verecundie: ne voluptate elati: in
aliquam turpitudinem dilabantur. ¶ Dolles caute egrat
ne ceteri quoque infitiantur. nam alter alterum in vitia tru
dimus: inquit Seneca: Dalignusque comes: quamvis can
dido: et simplici rubiginem suam affricuit. Unumque exem
plum luxurie multum mali facit. Socrati. Platoni et Le
lio excutere mentem suam dissimilis multitudo potuisset
Nos enim ipsi: teste philosopho: Quia magis ad volup
tates proclini sumus. ideo facilius ad intemperantiam:
quam ad modestiam inclinamur.

¶ Preceptoris Contuber
nium utile esse. Tit. xx.

Enonem Cleantes (inquit Seneca epistola. vi.)
non expressisset: si eum tantummodo audisset. vi
te eius interfuit: secreta perspicit. observavit illum:

an ex formula sua viueret. Plato et Aristoteles et omnes
 in diuersum itura sapientiū turba plus ex moribus q̄ ex
 verbis Socratis traxit. Dethrodoꝝ et Hermarchū: et
 Polienū magnos viros non schola Epicuri: sed contu-
 bernii fecit. Boetius quoq; discipulos admonet: si pos-
 sint cum preceptore cohabitent. magis em̄ ita castigant:
 eumq; sepius interrogare poterūt. Et Hieronymus in
 aureola inquit: Hec te ipse doceas. nulla ars absq; magi-
 stro discitur. Festino igitur gradu pergamus ad magi-
 stros: et eorū teramus limina. Seneca idem epistola .vij.
 Cum his versare: qui te meliorem facturi sunt. Marcus
 Tullius in Lelio. Ego aut̄ a patre: ita eram deductus
 ad Scauolam: sumpta virili roga: vt quoad possem et
 liceret a senis latere nunq; discederem Itaq; multa ab eo
 prudenter disputata: multa etiā breuiter et cōmode dicta
 memorie mādabā. fieriq; studebā eius prudentia doctior.
 eee i

¶ Finis.

Vocum propri

etas. Titulo. xxi.

Ex Donato.

b Omonyma dicuntur que
vna appellatōne plura si-
gnificant. Ut nepos; Actio

es.

Synonyma: vel polyonyma dictur
plura idem significantia. Ut
terra: humus: tellus: ensis: micro-
gladius.

Alter de duobus dicitur.

Alius de multis.

Quis et hic pronomina prepositi-
ua sunt.

Is et idem subiunctiva.

Hic hec hoc demonstratiuum est
notat enim rem presentem

Is: ea: id: relatiuum est: nam rem
absentem significat.

Ad amicum vado.

Apud amicum sum.

Forma immobilis est: et naturalis

Vultus mouetur: et fingitur. Te-
ren. in anō. forma et vultu Sofia
adeo modesto: adeo venusto: vt ni-
hil supra.

Modestus ad probitatem vultus
et morum pertinet.

Venustus ad naturam corporis.

Damnum rei est.

Malum ipsius hominis. Teren.
in anō. quid facias illi: qui dederit

damnum aut malum.

Segnitia ad agendum dicitur.

Secordia ad considerandū. Ter-
en. in anō. Nihil loci est segnitie neq;
secordie.

Exanimatus est perturbatus.

Exanimus mortuus dicitur.

Solicitatio que ab alio fit.

Solicitudo est que inheret men-
tibus.

Oramus que bona sunt.

Supplicamus in aduersis: vel cū
lachrymis.

Expectamus tam bona q̃ mala.

Speramus bona.

Loram ad certas psonas refertur

Palam ad omēs. Loram indiget
adiectione. palam nō indiget. nam
generaliter dicitur.

Dispicere est disquirere consilium
Teren. in anō. Jam aliquid dispi-
ciam.

Despicere deorsum aspicere.

Amicus animi est

Amator vero corporis.

Confidentia interdum in bona si-
gnificatione: interdum in mala po-
nitur.

Fiducia vero semper in bona.

Baudemus nostris.

Bratulamur alienis.

Sempiternum ad deos.

Perpetuum proprie ad homines
pertinet.

Prudens est qui intelligentia sua
aliquid sentit.

Sciens qui alicui? in dicio rem co

gnoscit. ergo prudēs per se: sciens
per alios. Ter. in eu. Et prudēs
sciens. Uiuus: uidentisq; pereō.

Falsum est fictum mendacium: si
mile ueritati.

Uanū nec possibile: nec uerisimile
Terent. in eu. Sin falsum: aut uanū:
aut fictum est.

Falsum loqui mendacis est: fictuq;
callidi. Uanum stulti.

Falsis decipimur. Fictis delecta-
mur. Uana contemnimus.

Expectatio certorum est.

Spes uero incertorum.

Expectatio p̄pinquarum rerum.

Spes longinquarum.

Expectatio destinat tempus.

Spes non destinat.

Ducitur quis ad supplicium.

Deducitur in leticiam.

Lura mētis.

Curatio medicine.

Abducimur unde nolumus.

Ducimur quo volumus.

Discula officiorum sunt.

Basica pudicorum affectuum.

Suauia libidinū uel amorum.

Predicamus ut res sunt:

Laudamus extollimus. Terenti.

in eu. Predicem. aut laudem:

Statura corpori ascribitur.

Status ad habitum refertur et
go status est scenici: Statura lon-
gitudine corporis.

Putamus instantia.

Reputamus preterita.

Credere dubitantis est.

Certum esse fidentis.

Tacemus consilia.

Reticemus dolores.

Obticemus quorum nos pudet.

Commendamus nos cognitis.

Committimus ignotis. Teren-
tius. In eunucho. Ego me tue cō-
mendo: et committo fidei.

Inuenire sapientis est.

Incipere audacis.

Perficere constantis:

Consilium animi est.

Factum corporis.

Successus fortune: hec tria sunt
in hominum uita.

Festiuitas in dictis.

Facilitas uero in animo et factis:

Donum dijs datur. Unus ho-
minibus.

Premium uiris fortibus.

Donum uoluntarium est.

Premium debetur.

Unus tam ante factū quā post
factum datur.

Premium non nisi post factum
est.

Insulsus sine sale et sapientia: aut
sine saltu.

Fatuus inepta loquens.

Insulsus est corde et animo.

Fatuus uerbis et dictis. Teren-
tius in eunucho. fatuus est. Insul-
sus: tardus.

Ius est quod omnia recta et in o-
flexibilia exigit.

ccc ij

Equitas est: que de iure multū re
mittit.
Ducimus volentes.
Abducimus inuitos.
Dicare est placidos petere.
Obscrare iratos rogare. *Tereñ.*
In adel. Venit ipſus vltro lachry
mans: orans: obſcrans.
Torquemus hominem.
Exorquemus veritatem.
Obnuntiat qui malam rem nuntiat.
Nam proprie obnuntiare di
cuntur augures qui aliquid mali
ominis: seuumq; viderint.
Annuntiat qui bonā rem nuntiat
Erratio est pecudum.
Erroꝝ animi est: et loci i quo errat
Circumſpicimus preſentia.
Proſpicimus futura.
Ira ex cauſa eſt.
Iracūdia ex vitio multū traſcētis
Ridet qui ſimpliciter ridet.
Deridet qui cum alterius irriſiōe
et contemptu ridet.
Elemens animo eſt.
Placidus vultu.
Elementis eſt nullum ledere.
Placidi eſt arridere omnibus.
Triſtis animo dicitur.
Truculentus vultu.
Triſtis qui dolet.
Truculentus qui terret.
Aduloꝝ in re bona dicuntur.
Impuloꝝ in re mala.
Fidus eſt amicus.
Fidelis eſt ſeruus.
Fidi in maximis.
Fideles in minoribus negotijs
Decimus eos: qui nos amant.

Timemus etiam inimicos.
Sapis a ſapientia.
Ineptis ab ineptia dicitur.
Orazor eſt dum rogat.
Exorator quum impetraverit. eſt
etiam orator: cui cauſa defendēda
mandatur.
Donemus conſilio.
Hortamur impulſu.
Agere eſt aliquid vel neceſſarium
facere.
Agitare voluntarium.
In rem: **I**n vilitatem.
Ab re: contra vilitatem. *Tereñ.*
In becyrā. Ita dii deeq; faciunt: ſi
in rem eſt **B**acchidis.
Expoſtulationo querela: ſed proprie
apud illū ipſm qui peccauerit.
Poſtulationo querela apud aliū de
peccante.
Mereri bona dicimus.
Comereri mala.
Scimus manifeſta.
Reſcimus occulta.
Agit qui iuſtam rem dicit.
Orat qui animo demiſſo precatur
vt quaſi beneficium preſtetur.
Segregari proprie a meretrice di
citur.
Diſiungi ab vxore.
Reſcimus ex alio.
Scimus etiam per noſtram opi
nionem.

¶ **E**x Aulo Gellio.

Marſpiter mars pater.
Diſpiter **J**upiter dici et lucy p̄.
Annales om̄ino id ſunt: quod bi
ſtorie.

Historie non omnino id sunt: qđ annales. quauis utrūq; sit rerum gestarum narratio.

Historias esse aiunt rerum gestarum vel expositionem vel demonstrationem.

Annales vero esse: quuz res geste plurium annorū. obseruato cuiusq; anni ordine: deinceps componuntur.

Diarium quod grece dicitur quum non per annos: sed per dies singulos res geste scribuntur.

Offendere significat incurrere in aliquid: et incidere.

Defendere auertere atq; depellere. Q. Claudius: a pinnis hostes defendebant facillime.

Quartum consul: tempus assignificat: et ter ante factum.

Quarto consul locum assignificat actres ante factos.

Populus omnem ptem ciuitatis omnesq; eius ordines continet.

Plebs vero ea dicitur: in qua gentes ciuium patrie non insunt.

Die quarto de preterito dicimus.

Diequarte aut Diequarti que pro aduerbio copulate dicta sunt de futuro dicimus.

Ventur qui non fallitur: sed aliter fallere conatur.

Vendatium dicens: ipse fallitur.

Lum populo agere est rogare qđ populum quod suffragijs suis aut iubeat: aut veret.

Concionem cum populo habere: est verba facere ad populum sine vl

la rogatione.

Preda dicuntur corpora ipsa rerum que capta sunt.

Danubie vero appellate sunt pecunia a questore ex venditione prede redacta.

Templa appellabant loca p augures cōstruta: in quibus senatuscōsultū fieri iure poterat: secus enim iustum nō fuisset. Nec omēs edes sacre templa erant: ac ne edes quidem veste templum erat.

Properat ille qui vnum quid mature transigit.

Festinat ille: qui multa simul incipit neq; pficit. Dicitur aut festinare quasi festum esse: Nam qui multis simul rebus properandis defessus est: is iam non properat: sed festinat.

Rhythmus. i. modulus.

Humerus ordo pedum dicitur.

Melos. i. modulatio cantus.

Intolerantia est: quum iniurias q̄ sunt ferende non toleramus: neq; ferimus.

Incontinentia est: quuz a quibus rebus voluptatibusq; nos tenere debemus: non tenemus.

Uani pprie dicuntur: nō vt vulgus dicit: despicientes aut hebetes aut inepti: sed vt veterū doctissimi dixerūt: mēdaces et infidi: et lenia inaniaq; pro grauib; et veris astutissime componentes.

Stolidi aut vocant: nō tā stulti et

eccordes q̄ tetri et molesti et illepidi

Porcetra que semel peperit dicit

Scrofa vero que sepius.

Batrone dicta est pprie: que in matrimonium cum viro conuenisset: q in eo matrimonio maneret etiam si liberi nōdum nati forent. dictaq; ita a matris nomine: nō ade pro iam: sed cū spe et omine mor adipiscendo: Unde ipsum quoq; matrimonium dicitur.

Bater aut familias appellata est ea sola: que in mariti manu. māci pioq; aut in eius in cuius maritus manu mancipioq; esset: quoniam non in matrimoniu tantū: sed in familiam quoq; mariti: et in sui heredis locum venisset.

Vena est conceptaculū sanguinis mixti cōfusiq; cū spiritu naturali: in quo plus sanguis est: minus spiritus.

Arteria est cōceptaculum spiritus naturalis mixti cōfusiq; cum sanguine in quo plus spiritus est: minus sanguinis.

Pulsus aut est intentio motus: et remissio in corde et in arteria: naturalis non arbitrarij. Vel aliter pulsus est subsultio et palpitatio vel ebullitio vene et arterie.

¶ Ex Alconio Pediano.

Templa esse dicunt singulorū locorum dijs attributorū.

Delubra loca esse multarū edium sub vno tecto a diluuiū pluuie mutitarum. Alij delubra dicūt ea templa: in quibus nūc delubra corporum ablucendorum: more dodonei iouis: aut apollinis delphici In quorū delubris lebetes tripodesq;

visuntur.

Subsellia tribunalia sunt trium virum questorū: et huiusmodi minorū iudicia exercentiū: qui non in sellis curulibus: nec tribunalibus sed in subsellijs confidebant.

Dies feminino genere tempus: et ideo diminutue Diecula dicitur breue tempus et mora. Dies horarū xij. generis masculini est: Unde hoc die dicimus quasi hoc die.

Opugnare inimici et hostis officium est.

Prodere grauine: quū ad eos qui amici esse debēt refert hoc verbū: Aperte ad verba pertinet non obscura.

Palam ad presentium multitudinem: et qualitatem frequētiū loci. Intelligitur aliquid argumentis. Animaduertitur sensibus presenti animo utentibus.

Argumentari est argumentis uti ad rem probandam.

Dicere est amplificatione uti ad re ad delectandū cōmouendūq; oratorem oratione perpetua.

Nefandum est non fandum.

Nefarium quod sacra polluit sacrilegio solita celebrari: ergo nefariū sacrilegi.

Laciensis vna romanorū tribus: a Tatij rege.

Ramnes altera: ab romulo.

Luceres alia: a luco monte siue lucetino: siue a luco: quem lucū asylum vocauerat romulus.

Improbis contra leges.

Inosctiosus contra merita.

Inhumanus contra pietatem.

¶ Ex Macrobio.

Prudentie est ad ratiois normam
que cogitat: queq; agit: vniuersa di-
rigere: ac nihil preter rectū vel lau-
dabile facere.

Prudētie insunt: ratio: intellectus
circumspectio: providentia: docili-
tas: cautio.

Fortitudinis est: animū supra peri-
culi merū agere: nihilq; nisi turpia
timere: tolerare fortiter vel aduer-
sa: vel prospera. Fortitudo prestat
magnanimitatem: fiduciam: securi-
tatem: magnificentiā: constantiā
tolerantiā: firmitatem.

Temperantie est: nihil appetere peni-
tendū: in nullo legem moderatōis
excedere. sub iugum rōnis cupidi-
tatem domare. Temperantiā sequūt
modestia: verecundia: abstinētia:
castitas: honestas: moderatio: par-
citas: sobrietas: pudicitia.

Iusticie est seruare vnicuiq; qd su-
um est. De iusticia veniūt innocen-
tia: amicitia: cōcordia: pietas: reli-
gio: affectus: humanitas. His vir-
tutibus vir bonus primū sui: atq;
inde reip. rector efficitur.

Moralis philosophia est: que do-
cet morū eliminatam perfectionem.

Naturalis que de diuinis corpo-
ribus disputat.

Rationalis quum de incorporeis
sermo est: que mens sola comple-
ctit. Hec sunt totius philosophie
tres partes.

Festi dies dicantur sunt dijs: festis in-

sunt sacrificia: epule: ludī: serie.

Profesti hominib⁹ ob administrā-
dā rem priuatā: publicāq; concessi.
Interculi decorum hominūq; com-
munes sunt.

Fasti dies sunt: quibus licet fari p-
tori: tria uerba solēnia. Do, dico ad
dico.

Ne fasti dies cōtrarij sunt fastis.
Comitiales sunt quibus cum po-
pulo agi licet.

Comperendini quibus vadimo o-
nium licet dicere:

Stati qui iudicij causa cum per-
egrino instituuntur.

Preliares aut oēs: quibus fas est
res repetere: vel hostem lacessere.

Aux iuglans a iugādo ⁊ a glāde
dicta exultimat. Vel Juglās quasi
iouis glans. Nam id arboris ge-
nus nuces habet que st⁹ suauiore
sapore q̄ glans est. hunc fructum
Iouis glandem appellauerunt.

Aux Auellana vel prenestina que
eadem est: ex arboze est: que cory-
lus dicitur. hanc aut Aucem gre-
ci ponticam vocant.

Aux castāca vocat et heracleotica.

Aux greca est q̄ et amygdala dicit⁹
sed et thasia eadem nux vocatur.

Aux mollusca vulgo persicū appel-
latur. Et mollusca nux dī q̄ ceteris
omnibus nucibus mollior sit.

Nuces et Mala sic diuidunt: vt
nuces dicant omne pomū: quod
foris duro tegatur: et intus habet
quod esui est.

Malū vero quod for⁹ habeat qd
est esui: et durum intus includat:

Secūm hanc dīffinitionē perficū
qđ Sueni⁹ poeta inter nūces nu
merat: mag⁹ erit inter mala nume
randū.

¶ Ex Rhetoricis Ciceronis.

Virtus est affectio animi cōstans
conueniensq; laudabiles efficiens
eos in quibus est: Et ipsa per se
sua sponte separata etiā vtilitate
laudabilis. Virtus est animi babi
tus nature modo: atq; rationi cō
sentaneus: habet autē partes qua
ruos: prudentiā. iusticiā. fortitudi
nem. temperantiā.

Prudentia est rerū bonarū et ma
larū scientia. partes eius Demo
ria. intelligentia. prouidentia.

Demoria est per quam animus
reperit illa: que fuerunt.

Intelligentia est: per quam ea per
spicit: que sunt.

Prouidentia per quam futurū ali
quid videtur anteq; factum est.

Iusticia est habitus animi p̄muni
utilitate cōseruata: suam cuiq; tri
buens dignitatem. Eius partes:
religio: pietas: gratia: vindicatio:
obseruantia: veritas.

Religio est: que supioris cuiusdā
nature quā diuinā vocant: cu
rim cerimoniamq; affert.

Pietas est: per quam sanguine cō
iunctis patrieq; beniuolis officiū
et diligens tribuitur cultus.

Gratia est: an qua amicitiarū et of
ficiozū alterius memoria et remu
nerandi voluntas continetur.

Vindicatio est: per quam vis aut
iniuriā: et omīno omne: quod ob

futurum est defendendo aut vici
scendo propulsat.

Obseruantia est: per quā hoies ali
qua dignitate autecedentes cultu
quodam et honore dignantur.

Veritas est: per quam immutata
ea que sunt: aut ante fuerunt: aut
futura sunt: dicuntur.

Fortitudo est considerata pericu
lorū susceptio: et laborū perpassio

Eius p̄tes: magnificētia: fidentia
patientia: perseverantia sunt.

Magnificētia est rerū magnarū
et excelsarū cū animi ampla qua
dam et splendida propositiōe co
gitatio atq; administratio.

Fidentia est: per quam magnis et
bonestis in rebus multum ip̄e ani
mus in se fiducie cuz certa spe col
locat.

Patientia est hōestatis aut utilita
tis causa rerū arduarū ac difficilū
volūtaria: ac diuturna perpassio.

Perseuerantia est in ratiōe bene cō
siderata stabilis et p̄petua p̄māssio.

Ep̄antia est: rationis in libidinez
atq; in alios non rectos impetus
animi firma et moderata domina
tio. Eius partes continentia: cle
mentia: modestia.

Continentia est per quam cupidi
tas consilij gubernatiōe regitur.

Elementia est per quam animi te
mere in odiū alicuius inuenciōis
concitari comitate retinentur.

Modestia ē p̄ quā pudor hōestus
clarā et stabilē compat autoritatē.

Sed multa que nos tuz dignitate
tū quoq; fructu suo ducūt: quo in

genere est gloria. dignitas. ampli-
tudo amicitia.

Gloria est frequens de aliquo fa-
ma cum laude.

Dignitas alicuius est honesta et
cultu et honore et verecundia dig-
na auctoritas.

Amplitudo est potentie aut maie-
statis aut aliquarum copiarum mag-
na abundantia.

Amicitia est voluntas erga aliquem
bonarum rerum illius ipsius causa
quem diligit: cum eius pari voluntate.

**¶ Ex Tusculanis
questionibus Liceris.**

Cernimus oculis.

Videmus animo: Licerio: Nos
enim ne nunc quidem oculis cerni-
mus ea que videmus.

Virtus ex viro appellata est: Viri
autem propria maxime est fortitudo.

Sapientia sanitas est animi.

Insipientia est insanitas quodam animi
que est insania: eademque demencia.

Furore est mentis ad omnia cecitas.

Egrotatio in corpore est.

Egrotudo in animo. Est enim ani-
mi: aduersante ratione contractio.

Vetus opinio est magni mali in-
pendentis.

Egrotudo est opinio magni mali
presentis.

Voluntas est: que quid cum ratio
ne desiderat:

Libido est cupiditas vel appetentia
effrenata: que in omnibus stultis
inuenitur. est enim aduersus ratio-
nem incitata vehementius.

Baudium dicitur quoniam ratione ani-
mus mouetur: ut placide atque con-
stante re.

Lectitia est sine ratione animi elat-
io: nam cum et inaniter et effuse ani-
mus exultat: tunc illa lectitia gestiens
vel nimia dici potest et profusa hilaritas.
egritudini subiiciunt: Inuiden-
tia emulatio. obrectatio. misericor-
dia. angor. lucrus. meror. erumna.
dolor. lamentatio. sollicitudo. mou-
lestia. afflictatio. desperatio: et si
qua sunt de genere eodem.

Inuidencia est egritudo suspecta
propter alterius res sceleratas: que nihil
noceant inuidenti. Nam si quis po-
teat eius rebus secundis a quo ipse
ledatur non recte dicitur inuidere:
ut si bectori agamemnon.

Emulatio dupliciter dicitur. est enim
hoc nomen et in laude et in vitio:
nam imitatio virtutis emulatio di-
citur. et tunc laudis est. Est in emu-
lario egritudo: si eo quod quis com-
cupierit alius potius ipse careat.
Obrectatio est ea: quam intelligi
Zelotypiaz volo. Egritudo ex eo
quod alter quoque potius eo: quod
ille ipse concupierit.

Misericordia est egritudo ex mi-
seria alterius iniuria laborantis.
Nemo enim patricide aut prodito-
ris supplicio misericordia commo-
uetur.

Angor est egritudo premens.

Lucrus egritudo est ex eius quod cha-
rus fuerit interitu acerbo.

Meror egritudo flebilis.

Erumna egritudo laboriosa.

Dolor egritudo crucians.

Lamentatio egritudo cum eiularu.

Sollicitudo egritudo cum cogitatione.

Dolestia egritudo permanens.

Afflictatio egritudo cum vexatione corporis.

Desperatio egritudo sine vlla rerū expectatione melior.

Verui autem subiecta sunt. pigritia. pudor. terror. timor. pavor. exanimatio. concurbatio. formido.

Pigritia metus est consequentis laboris.

Terror metus cōtingens: ex quo sit vt pudorem rubor: sic terrorem palloz et tremor et dentium crepitus consequatur.

Timor metus mali appropinquātis.

Pavor metus mentē de loco mouens. ex quo illud Ennii. Tum pavor mihi sapientiā omnem ex animo expectorat.

Exanimatio metus subsequens: et quasi comes pavoris.

Concurbatio metus excutiens cogitata.

Formido metus permanens.

Voluptati subiecta sunt: malivolētia letans malo alieno. delectatio: iactatio. et similia.

Malivolētia ē voluptas ex malo alterius sine emolumento suo.

Delectatio voluptas suauitate auditus animum deliniciens: et qualis est hec aurium: tales sunt oculoꝝ. et tactuum et odoratum: et sanporum: que sunt omnes vnius generis ad pfundendū animū tanq̃ illi que facite voluptates.

Iactatio est voluptas gestiens: et se efferens insolentius.

Libidini subiecta sunt: ira. exandescencia. odium. inimicitia. discordia. indigentia. desiderium: et cetera eiusmodi.

Ira est libido puniendi eius: qui videatur lesisse iniuria.

Exandescencia ira est nascens: ex modicoq̃ existens.

Odium ira inueterata.

Inimicitia ira vlciscendi tempus obseruans.

Discordia ira acerbior itimo odio et corde concepta.

Indigentia libido inexplēbilis.

Desiderium libido eius qui non dum adsit videndi.

Auaritia est opinio vehemens de pecunia quasi valde expectenda sit inherens et penitus insita.

Facilitas i hominis rebus est: que suple alij ad alia bona sunt aptiores.

Proclinitas in malis est rebus lapsio.

Dorbus appellatur totius corporis corruptio.

Egrotatio morbus cum imbecillitate.

Vitium dicitur quum partes corporis inter se dissident: ex quo prauias membrorum, distortio, deformitas.

Sanitas animi dicitur: quum eius iudicia opinionescq; concordant.

Insanie: vt dixit Ennius *Inti n*um est color, vox, oculi, spiritus, im-
potencia dictorum atq; factorum
quam partem habent sanitatis.

Pulchritudo corporis est quedam
apta figura membrorum cum coloris
quadam suauitate.

Perturbatio est aduersa ratione contra naturam animi commotio.

Sapientia est rerum diuinarum
et humanarum scientia cognitio
q;: que causa cuiusq; rei sit: ex quo
efficitur vt diuina imitetur huma-
na omnia inferiora virtute du-
cat.

Ridere concessum est.

Lachinatio vituperatur.

Baudere decet.

Letari non decet.

Spes est boni expectatio.

Metus mali expectatio.

Fidentia, i. firma animi confisio. scie-
tia quedam est et opinio grauis non
temere assentiens.

Bonus vir dicitur omnibus vir-
tutibus instructus et ornatus.

Beatus dicendus est qui sit in bo-

nis nullo adiuncto malo.

Beata autem vita virtute confici-
tur.

Er Vegetio de re militari.

Alares equites dñr ab eo q ad si-
militudinē alarū ab vtraq; pte pte-
gāt acies: q nūc vexillatōes vocan-
tur a velo: qā velis: hoc est flāmus
lis vtñr. Flūcañr. Irpe ipñus Cle-
geth. Exercitus ex re ipsa atq; ope
exercitiij nomē accepit: vt ei nunq;
liceret obliuisci ad quod vocabat:
Legio ab eligendo appellata est:
q vocabulum eoz desiderat fidē
atq; diligentia qbus milites pbāt
In singulis aut legionibus romā-
noz sena milia interdū amplius
militare consueverunt **I**n vnaq; le-
gione decem cohortes esse debē-
bāt: habebat aut peditū sex milia.

Equites. **decexxij.** **A**lioz essi nu-
merus armatorum in vna legione
esse non debebat: **D**aior tñ inter-
dum esse consuevit.

Tribunus vocatus est a tribu: tri-
buendoq; iure. preerat enim militi-
bus quos ex tribu primus **R**omu-
lus legerat.

Tessarij dicebantur: qui tessaram
per cōubernia militū nuntiabant
Tessara autē dicebat preceptū du-
cis quo vel ad aliquod opus vel
bellum mouebatur exercitus.

Landitati milites erant principa-
les: qui priuilegijs muniabantur.

Centuriones erant qui singulas
curabant centurias:

Decani erāt: qui decem militibus
prepositi.

Magistri militum non tantū bi-
nas legiones: sed et plures nume-
ro gubernabant.

Centuria vel manipulus inter pe-
dites appellabatur.

Turma vero inter equites diceba-
tur. habebatq; vna turma equites
xxxij.

Decurio qui preerat turme dice-
batur.

Tubicines ad bellum vocant mi-
lites rursusq; receptui canentes
renocant.

Cornicines et buccinatores quo-
tiens canunt: non milites: sed co-
rum signa obtemperant ad nutū.
aut quum mouenda: aut iam mo-
ta figenda sunt.

Tuba que directa est appellatur.

Buccina que in semetipsam cre-

circulo flectitur.

Cornu quod ex vls agrestib⁹ ar-
gento nexum temperatum arte et
spiritu canentis statu emittit audi-
tum. Per hec autem tria indubita-
tis sonis agnoscit exercitus vtruz
stare: vel progredi: an certe regre-
di oporteat. vtrum longe prosequi
fugientes an receptui canere.

Sarisse longissimi conti erant.

Testudo de materia vel tabularis
conteritur: que ne exuratur incen-
dio corijs vel cilijs: centonibusq;
vestitur. hec intrinsecus accipit tra-
bem que adunco prefigit ferro. ap-
pellaturq; **A**ries. vel q; durissimā
frontem habz: que subruat muros
vel q; more arietum retrocedat: vt
cum impetu vehementius feriat.

Testudo autē ad similitudinem ve-
re testudinis vocabulum sumpsit:
nam sicut illa modo reducit: mo-
do profert caput. ita machinamen-
tum interdum reducit trabem: in-
terdum exerit: vt fortius cedat.

Plutei dicuntur qui ad similitudi-
nem cassidis conteruntur e vimine
et cilijs vel corijs protegunt. tero-
nisq; rotulis: quarū vna in medio
due in capitibus opponuntur: in
quācunq; partem volueris admo-
uentur more carpeni: quos obli-
dentes applicant muris: eorumq;
munitōe protecti sagittis siue fun-
dis vel missilibus defensores omo-
nes de propugnaculis ciuitatis ex-
turbant: vt scalis ascendendi facili-
or presterur occasio.

Agger ex terra: lignisq; extollitur

contra murum: de quo tela lactan-
tur.

Dalleoli velut sagitte sunt: et ubi
adheserint: quia ardentis veniunt
vniuersa conflagrant.

Phalarica autem ad modum haste va-
lido prefigitur ferro. Intra tubum
etiam hastile sulphure resina bitu-
mine: stupisq; conuoluitur infuso
oleo: quod incendiarius vocant: qui
baliste impetu destinata perempto
munimine ardens figitur ligno: tur-
ritamq; machinam frequenter in-
cendit.

Telenon dicitur quotiens una trabs
in terram palte defigit: cui in sam-
mo vertice alia transuersa trabs lo-
gior diuensa medietate connectitur
eo libramento: ut si vnum caput de-
presseris: alterum erigatur: in vno
quoq; capite cratibus siue tabula-
tis cõtegitur machina: in qua pau-
ci collocantur armati: tunc per fun-
nes vno attracto: depressosq; alte-
ro capite eleuati imponuntur in mu-
rum.

Exostra pons dicitur: qui de tur-
re lignea rotis ducta: murisq; ap-
propinquata: in murum repente per-
ducitur.

Balista funibus: nervis: chordisq;
rendit: que quanto prolixiora bra-
chiola habuerit: hoc est quanto ma-
ior fuerit: tanto spicula longius emi-
tit: que si iuxta artem mechanicam
temperetur: et ab exercitatus homi-
nibus: qui mensuram eius an col-
legerint: dirigatur: penetrat quod-
cumq; percusserit.

Onager autem dirigit lapides: sed p-
neruorum crassitudine et magnitu-
dine saxorum pondera iaculatur:
nam quanto maior fuerit: tanto ma-
iora saxa fulminis more proteret.
his duobus generibus nulla tor-
mentorum species vehementior in-
uenitur.

Scorpiones dicebant: quas nunc
manubalistas vocant. ideo sic vo-
cati: quia paruis subtilibusq; spiculis
inferant mortem.

Uchetus color marinis est flucti-
bus similis.

Pila missilia erant: quibus uteba-
tur pedestris exercitus: ferro subti-
li: trigono præfixa nouem vntiarum si-
ne pedali: quia in scuto fixa non pos-
sent abscondi: et loriciam scieter: ac
fortiter directa facile prumpebat:
cuius generis apud nos iam rara
sunt. hec ex Ulerio. Modestus
autem ait: Pilum maius vocari mis-
sile: quod erat ferro triangulo vnti-
arum nouem hastili pedum quin-
que semis: suorumq; tempore spiculū di-
cebatur: ad cuius iactum exerceban-
tur precipue milites: vocari missile
quod erat ferro triangulo vntiarum
nouem hastili pedum quinque semis.
suorumq; tempore spiculum dicebatur
ad cuius iactum exercebantur pre-
cipue milites: quod arte et virtute
directum et scutatos pedites et lo-
ricatos equites sepe transuerbera-
bat. Alterum vero pilum minus
erat ferro vntiarum quinque: hasti-
li trium pedum semis: quod tunc
verriculū: Nunc Uerutum dicitur:

Nunc autem tempore ipsius mo-
desti intellige.

¶ Ex Lapro.

Circiter ad numerū refertur,

Circum ad locum,

Circa ad tempus.

Tunc temporis aduerbium.

Tum ordinis est.

Fidus amicus.

Fidelis famulus dicitur.

Cognoscimus ignota: et inuisa.

Agnoscim⁹ que nobis exciderāt.

Similis illius ad mores refert.

Similis illi ad vultum.

Collactaneus est eisdem māmis
educatus.

Collacteus est: qui vno eodemq;
lacte educatus est.

Suscipimus ad animū et mentē
refert. vt susceptum p̄fice munus.

Suscipim⁹ corpore: vt suscipiūt
famule collapsaq; membra.

Accidit aliquid aduersi.

Contingit aliquid pulchri.

Inuidus qui inuidet.

Inuidiosus qui inuidiā substinet.

Uortex fluminis est.

Vertex capitis.

Pauperies damnū est.

Paupertas ipsa conditio.

Damme hominis sunt.

Dubera sunt pecudum.

Precoz prospera.

Imprecoz terrea.

Sanguis dum manet est.

Eruor effusus est.

Sumimus ipsi.

Accipimus ab alio: sic quum da-

bimus dicendū est accipe. quū per-
mittimus ipsi tollere: dicendū est
Sume.

Hone loci aduerbium est.

Post temporis.

Uultus mutatur.

Facies permanet.

Destus animo.

Tristis aspectu dicitur

Protenus per. e. aduerbiū locale
est. id est porro tenus. vt Cum p̄
tenus vtraq; tellus vna foret.

Priorinus p. aduerbium est tempo-
rale: id est statim.

Hic malus nauis arbor est.

Hec malus frugifera.

Pinnas murorum.

Pennas animum dicimus.

Eprobat: qui commemorat: que
prestitit.

Oprobat: qui opprobrium. dicit:
hoc est vitium.

Primus ex multis.

Prior ex duobus dicitur.

Ducit vir.

Pubit mulier.

Larcer dicit in quo homines co-
ercentur.

Larceres vero vnde currus effun-
duntur.

¶ Ex Pompeio festo.

Apud et penes in hoc differūt. q̄
apud personam cū loco significat.
penes p̄sonam et dominium ac po-
testatem: quod trahit a: penitus.
Abgregare est ab grege ducere.
Adgregare est ad gregem ducere.
Abalienat⁹ quē q̄s a se remouerit.

Allenatus qui alienus factus est.
Amica patris mei soror: dicra q̃a
a patre amata est. Nam plus soro
res a fratribus q̃ fratres diligi so
lent. videlicet propter dissimilitu
dinem personarum.

Matrtera matris soror: quasi
mater altera.

Conciliū dicit a populi cōsensu
Uel a concalando. i. vocando.

Consilium vel a cōsalendo dicit.
vel q̃ in vnam sententiam pluriū
mentes cōsiliant: et cōuentiant. sed
a silencio creditur dictum puta
tur: quo maxime inuenitur.

Canterius hoc distat ab Equo:
quo matalis a Uerte: Capus a
gallo. Ueruer ab Ariete. Lante
rius em̃ equus est: cui testiculi am
putantur.

Luncti dicuntur quidem omnes:
sed coniuncti et congregati: At ve
ro omnes etiam si diuersis in lo
cis sint.

Expetrectus est: qui p se vigilare
cepit.

Expergitus ab alio excitatus: q̃m
solemnis dīcere expergefactum.

Exercitus ⁊ militum Copia dicit
et homo multis negocijs exerci
tus sed superius quarti ordinis:
hoc secundi est.

Exemplum est: quod sequamur:
aut vicemus.

Exemplar quod simile facimus:
Illud animo estimas: Istud oculo
lis conspicitur.

Ibi dicitur quum locus semel de
monstratur.

Ibidem quum sepius.

Monstrum dictum: velut Mo
nestrum quod moneat aliquid fu
turum.

Prodigium velut prediciū q̃ pre
dicat:

Portentū q̃ portendat.

Ostentum q̃ ostendat.

Monstra dicuntur nature modū
egredientia: vt serpens cum pedi
bus. Auis cum quatuor alis. ho
mo cum duobus capitibus.

Floria apud antiquos damnum
significat. sed a poetis ponitur pro
culpa.

Flora ponitur pro peccato aut pec
cati pena.

Obiurgatio post turpe Factum.

Castigatio vero monitio est ante
commisum.

Palmites vitium sarmenta ap
pellantur: quod in modum palma
rum virgulas quasi digitos edūt.

Palmule appellantur remi: a simi
litudine manus humane.

Posticum hostium in posteriore
parte edium: Ceterum antiqui eti
am vicinum habitantem ad po
steriorem partem edium sic appel
larunt. Deniq̃ et que ante nos
Antica: et que post nos sunt po
stica dicuntur. Etiam dexteram
Anticam: sinistram posticam sic
etiam ea celi pars que sole illustran
tur. ad meridiem antica vtiq̃ no
minatur. que ad septentriones est
postica: rursumq̃ Diuiduntur in
duas partes orientem et occiden
tem.

Presidium est: quod pro utilitate et salute alicuius auxilij gratia preponitur.

Subsidium quod postpositum est ad subueniendum laborantibus.

Properare aliud est: aliud festinare. qui Unum mature transigit: is sperat. Qui multa simul incipit neque perficit: is festinat.

Quatenus significat qua fine: si autem hactenus hac fine. Quatinus vero quoniam.

Quammox significat cito.

Mox vero per se significat postea vel paulo post.

Regium est quod est aut fuit regis.

Regale est dignum rege.

Sons nocens.

Insons innocens.

Secus aliter.

Naud secus non aliter.

Scirops est nummus signatus.

Sciptes vero fustis terre defixus.

Tuor video.

Tueor defendo.

At differentiam rerum significat ut quum dicimus scipio est bellator. at. **M.** Lato orator.

¶ Ex **R**omino **M**arcello.

Amare vim habet maiorem.

Diligere leuius amare. **L**icero ad brutum: sic igitur facies **E**t me aut amabis: aut quo contentus sum diliges. **A**lere est victu tempore rali vitam sustinere.

Educare autem ad facietatem perpetuam educere.

Meretricij honestioris loci est et

questus: nam meretrices dicte sunt: quia copiam sui tantummodo noctu facerent.

Prostituta quae ante stabulum steter questus diurni et nocturni cura.

Meretrix semper quae genuerit nunc cupatur. **M**ater vero aliquando pro nutrice ponitur.

Pudet verecundie est:

Piget penitentie.

Osculum ab ore.

Suauum a suauitate dicitur.

Sacrificare est veniam petere.

Litare est sperare et votum impetrare.

Expleri est tantummodo plenum esse.

Satiari supra modum.

Arcus suspensus appellatur fornic.

Arquus non nisi in celo. quem irim poete dixerunt.

Fors est casus temporalis.

Fortuna dea est ipsa.

Ferus est seuus.

Ferox est fortis.

Faustum est quasi a fauendo dictum: ac per hoc prosperum et propitium.

Unde contra **I**nfantum minax et impropitium.

Festum vero soleniter lectum et festum.

Animus est quo sapimus.

Anima qua viuimus. **S**ine animo anima est debilis: hinc animus ad intelligentiam tributus.

Vultus est voluntas: quae per motum animi in facie ostenditur.

Facies oris species.

Mussare hominum est occulte quod et pressa voce loquentium: quod celatum velint.

Murmurare autem maioris soni est.

proximi ad tumultum.

Præiores comparatiui sūt gradus.

Præiores summeque res Turpilus in Demetrio: Sandalia in nira digitis primoribus.

Poesis textus scriptorū: vt odysea vel ilias homeri: aut Eneis Virgilij.

Poema inuenio parua: que paucis verbis exprimitur: vt in gladiatoribus ludis homeri.

Poetica est ars earū rerum. Dionædes vero sic ait. Poetica est fuit vereq; narrationis congruenti rhythmo vel pede composita metrica structura. ad utilitatem voluntatemq; accommodata: Poetice ars ipsa intelligit Poema autem pars operis vt tragedia. Poesis contextus et corpus totius operis effecti. Ut ilias. odysea: eneas.

Fora neutro genere iudiciorum et litium sedes sunt.

Fori masculino genere sūt spatia in nauibus apertiora.

Peritus est plusq; doctus.

Urbs est edificia.

Ciuitas Incole.

Sciūsecum.

Consciū cum alio sciū est: licet consciū indifferenter positum legerimus.

Auspiciū est auium conspectio: et que ex volatu auium significantur et vocibus.

Auguriū autem rerū omnium coniecturas prudenter ac diligenter amplectitur.

Donstra et ostenta similiter in //

telliguntur: q; iminentia monstrēt et ostendant.

Omen votū est mentis et vocis. Unde sacrificantibus dicit: bona habere omnia: id est vt circumstantes et bona mente velint. et recta oribus proferant. Portentum nō solum q; portendat: sed quod iam apporet et faciat in his significationibus: que in auspicijs et augurijs et extispicijs ostenduntur.

Prodigiū autē semper pessimum est dictum quasi porro adigendū. Virgil. lib. ij. enei. Sola nouū di. et cūq; nefas harpyia celo prodigiū canit: et tristes denūciat iras Festus hō vt supius patuit: scribit p̄digiū velut p̄diciū: q; p̄dicat. Iniuria leuior est q̄ Contumelia pacuius. patior facile iniuriam: si est vacua a contumelia.

Fulmen est telū ipm: quod iacitur.

Fulgur ignis qui corūscat fulmie.

Unde et fulgetra dicitur fulgor.

Fulguratiū dicitur fulgure tactū vel exustum.

Iurgū leuior res est q̄ lis: signifiedem inter beniuolos ac p̄pinguos dissensio vel cōtensio iurgū dicit.

Lis iter inimicos dissēto appellat.

Audacia temeritas est.

Audentia fortitudo.

Deret: est species ipsa.

Derectura est actus ipse lueri de merce.

Derectus autē locus in quo agitur mercatura.

Pēius a malo dicit: quod in usu est et creberrime frequencatur.

fff iij

Deterius vero a bono discernitur
vt minoris sit meriti: q̃ illud. qđ
placet Virgilio li. iij. georgi. Dete-
rior qui vilis euz ne prodigus ob-
sit Dede neci. Idem li. viij. Deteri-
or donec paulatim: ac decolor etas
hec enim melioribus comparata
sunt.

Circus est planities rotunda: vt
circuitus.

Globus soliditas vndiq; rotunda:
vt est sphaera et staminū glomera.

Preda corpora ipsa rerum que ca-
piuntur.

Danubie vero pecunie ex preda
vendita redacte.

Peruicacia est interdum bonarū
rerum perseverantia.

Pertinacia semper malarum.

Sensus dicuntur qui sentiunt.

Sensa que sentiuntur.

Dorosa cōtrarijs perversisq; mo-
ribus.

Dorata bonis moribus.

Dorigera alijs morem gerens. i.
obsequens.

Vegetum incolame est.

Vigens forte. nam vegetū corpus.

Vigens etia; animi possumus vi-
cere: vt in multis.

Profesti dies sunt a festiuitate va-
cui. Festi dies in quibus festa co-
luntur.

Querere et requirere hoc differt:
qđ requirere est diu querere.

Specula locus eminens vnde lō-
gius inspicī potest.

Speculū despiciētiā significat.
Proficere voluntatis est.

Confiteri necessitatis. Cicero pro
Manlio: hoc ego nō solū confite-
or: verū etiam profiteor. honestius
vel profiteri q̃ confiteri.

Hulcus tecta ⁊ clausa malignitas
Ulnus bians patens.

Turpe leuior res est q̃ fedū. Tul-
lius de offi. Lucuria vero cū om-
ni etati turpis: tum senectuti fedis-
sima est.

Dignitas virtis.

Venustas feminis sit attribuenda
Tul. de offi. li. i. Venustatem mu-
liebrem dicere debemus. Dignita-
tem virilem.

Ignosco preteritis.

Concedo futura. Tulli. ad cesarē
iuniorē: Quid mihi et philippo va-
cationem dabis gaudeo: nam et p-
teritis ignoscis. et cōcedis futura.

Despicere grauius est: q̃ contem-
nere Tulli⁹ in Terrem. Quemq;
contempserit Desperet.

Cupiditas et cupido diuersa sunt
nam cupiditas est leuior. Lucilli-
us: Cupiditas ex homine. Cupi-
do ex stulto nunq; tollitur. qđ cupi-
ditas pars quedam sit temperaci-
or defluens ex cupidine.

Imitatio simplex: et liuorem atq;
inuidiam non admittit.

Emulatio habet quidem imitatio-
di studiū sed cū malicie operatiōe.

Probatum et spectatum vis ma-
ioris est. Lucilius: Tnam proba-
tam mihi et spectatam adolescen-
tiam.

Bellum et preliū hoc differunt: qđ
prelia partes sunt belli. hoc est in

ballo congressiones. Lucilius: Ut
romanus populus victus vi. et su
peratus preliis est sepe multis. bel
lis vero nunq̃. In quo sunt om
nia. Virgili. lib. xi. Infantem fugio
ens media inter prelia belli Su
stulit exilio comitem.

Euitare plus est q̃ capere. Luci
lius li. vi. Quid cauenduz tibi cen
serem. Quid euitandum maxime.
Uetustiscere et veterascere quid in
ter sint. Rigidius deplanauit. Di
cenus que vetustate deteriora si
unt vetustiscere. Inueterascere que
meliora.

Rocens a nefario et impio distan
re voluit Tulli. de offi. li. ij. Ut no
cens leuius videri possit. At eni
Nec tamen vt hoc fugiendum est.
ita habendum est religioni cōtra
rium. Rocentem aliquando et ne
farium Impiumq̃ defendere.

Mutuum sine vsuris.

Fenus cum vsuris sumitur.

Aurare capitis est.

Annuere vel nuere narium vel la
biozum.

Ricrare oculorum.

Innuere est facie significare.

Opprimere maius est: q̃ extingue
re. Tullius de amicitia. Quamob
rem danda opera est: Nequa ami
corum dissidia fiant: Sin tale ali
quid euenerit: vt extincte potius
amicitie q̃ oppresse videant: quasi
quod extinguitur possit refluam
ri: quod opprimitur: non queat.

Morbis est euz accessu vtiq̃ aut
contagij aut temporis.

Ultimum est ppetua et insanabilis:
et irreuocabilis causa.

Deminsisse omnium est animam
tium: vt cibi, pocionis, somni, vo
luptatis.

In memoriam redire: seu reuocare
quod exciderit nisi homines posse

Die quarto temporis preteriti.

Die quarta tps futuri esse volūt.

Qui mentitur ipse non falsus alter

fallere conatur.

Qui mendaciū dicit ipse fallit: vt

P. Rigidius manifestauit.

Properare is dicitur: qui vnum

quid mature transigit.

Festinare dicitur qui multa simul

incipit: nec perficit.

Auarus semp in reprehensione est.

Auidus autem ab auendo: quod

est etiam honeste incipiendo.

Prospicere aduersum videre dicit.

Respicere quasi retro aspicere.

Innocens non nocens.

Innocuus illesus.

Miserari est flere et lamentari.

Misereri miserationem alienis ca
sibus exhibere.

Multum infinitum est: auarilq̃

applicandum.

Satis finitum est: parcis et se cō

tinentibus applicandum.

Inniti incumbere est. Virgilius.

libro. vi. Ille vides pura inuenis

qui innititur basta.

Obniti vero est cōtra aduersa cō

luctari. Vir. lib. iij. gc. Usq̃ adeo

obniti non cedere.

Ergastulum neutro genere care

ris locus est.

Ergastul? g. m. custos pēalis loci
Fremere est magnū sonare. Virg. li. ij. geor. Fluctibus ⁊ fremitu assurgens Benace marino.

Frendere est dentem dentibus irascendo quater. Virg. li. iij. Dentibus infrendens de Polyphemo loquens.

Pecuniosi a pecore dicti sunt.

Locupletes a possessiōibus locorum: olim namq; res erat in locorum possessionibus et in pecore. vnde pecuniosi et locupletes vocabantur.

¶ Ex Tullio de Natura deorū.

Physiologia: id est nature ratio.

Theogonia: id est deorum origo:

Prolepsis appellatur ab Epicuro que latine anticipatio dicitur: quā ante epicurum nemo eo verbo nominarat.

Nemarmenen dicunt fatalem necessitatem.

Dantice latine diminutio dicitur

Pietas est iustitia aduersus deos

Sanctitas est scientia colendorū deorum.

Religio deorū cultu pio prinetur

Amicitie nomē ab amore ē dictū.

Cometas greci. nostri crinitas vocant.

Vene sanguinem continent.

Arterie vero spiritū: nam sanguis per venas in omne corpus diffunditur: et spiritus p arterias. Uterq; autē crebre multeq; toto corpore in re intercepte vim quandam incredibi-

lem artificiosi operis: diuinisq; testantur.

Pupilla vocat atres ipsa qua cernimus.

Palpebre sunt tegumenta oculorū mollissime tactu. **Uniteq;** sunt palpebre tanq; vallo pilorum.

Dundus est: quasi cōmunis deorū atq; hominū domus: aut vrbs vtrorumq;.

Physicus: id est naturalis.

Sphera est globus ex solidis.

Circulus autem orbis: qui cyclus grece dicitur. est ex planis.

Annua solis conuersio fit diebus quinq; et sexaginta et trecentis: quarta fere diei parte addita.

Annum magnū mathematici nominauerūt: qui tñ efficitur quū solus et lune et quinq; errantium ad eandem inter se compactionem cōfectis omniū spatijs est facta conuersio.

Veneris stella infima est quiq; errantium que phosphoros grece lucifer latine dicitur: quū antegreditur solem: quū subsequitur autē hesperos: ea cursum anno cōficit.

Naturam Zeno ita diffiniuit: vt eam dicat ignem esse artificiosum ad gignendum.

Saturnū eum esse voluerunt: qui cursum et conuersionem spatiozū ac temporū contineret: qui deus grece id ipsum nomen habet. **Ero** nos em dicitur: qui est idem quod spatiū temporis. **Saturnus** autē est appellatus: q saturaret annis: ex se enim natos comesse fingitur

solitus: quia consumit etas tempo-
rum spatia: annisq; preteritis infa-
turabiliter expletur. **Uinctus** autē
ab ioue: ne immoderatos cursus
haberet: atq; vt cum siderum vin-
clis alligaret.

Iuppiter: id est iuuans pater: quē
conuersis casibus iouem a iuuan-
do appellamus. A poetis pater di-
uumq; hominūq; dicitur. A maio-
ribus aut nostris **Optimus** **Ma-**
ximus. Et quidem ante optimus
.i. beneficētissimus q̄ **Maximus**
quia maius est: certeq; gratius p-
desse omnibus q̄ opes magnas
habere. De hoc etiam augures no-
stri dicunt ioue fulgente tonante:
id est celo fulgente et tonante.

Aer: vt stoici disputant: interiectus
inter mare et celum **Junonis** no-
mine cōsecratur: que est soror et cō-
iunx iouis: q; et similitudo ē ethe-
ris: et cum eo summa coniunctio. Et
feminarunt autē eum: **Junoniq;** tri-
buerunt: q; nihil est eo mollius.

Junone a iuuādo credo notatam
Aeptunus a nando deductus pau-
lum primis litteris immutatis.

Ceres tanq; **geres** a gerendis fru-
gibus prima littera mutata dicit.
Sauors dicitur q; magna pteret
Minerua dicta vel q; minueret:
vel minaretur.

Jani nomen ab eundo deductum
est nam principem in sacrificando
Janum esse voluerunt.

Veste nomen a grecis sumptum:
ea est enī: que ab illis **Hestia** dicit

Vis autem eius ad aras et focos

pertinet: itaq; in ea dea q; est rerū
custos intrinsecū omnis et prece-
tio et sacrificatio extrema est. In
Jano vero prima. In omnib; enī
rebus vim habent maximam: pri-
ma et extrema.

Penates siue a penu dicunt. Est
enī omne quo vescuntur homines
penu: siue ab eo q; penitus insi-
dent: ex quo etiam penetrales a po-
etis vocantur.

Sol dicitur est: vel quia solus ex
omnibus sideribus est rātus: **U-**
quia quum est exortus obscuratis
omnibus solus apparet.

Luna a lucendo nominata est: ea
dem est enī **lucina**: Itaq; vt apud
grecos **Dianam** eāq; **Luciferam**
sic apud nostros **Junonem** **Luci-**
nam in pariendo inuocant.

Diana dicta quia noctu quasi dīo
em efficeret. adhibetur autē ad par-
tus: q; .ij. maturescunt aur. vii. non
nunq;: aut vt plerunq; nouem lu-
ne cursibus.

Venses **Lune** cursus: quia men-
sa spatia conficiunt nominantur.
Venerem nostri nominarūt: que
dea ad res omnes veniret.

Venustas a **Venere** dicta est.

Superstitiosi vocati sūt qui totos
dies pēabantur et immolabant: vt
sibi sui liberi superstites essent: qd
nomen paruit postea latinus.

Religiosi dicti sunt ex relegendo
tanq; relegerent: et diligēter retra-
ctarent omnia que ad cultū deo-
rum pertinerent.

Lex est recti preceptio: priuq; de

pulvis.

Naturam alij esse cēsent vim quādam: siue rationem cientem mor⁹ in corporibus necessariis.

Alij autem vim participem rationis: atque ordinis: tanquam viā progredientem: declarantem que quid cuiusq; rei causa efficiat: quid sequatur. cuius solertia nulla ars: nulla manus efficiat. Nemo op⁹ ferre consequi possit imitando.

Factum id est: quod semp⁹ ex omni eternitate verum fuerit.

Uersutos eos appello: quorum celeriter mens verietur.

Callidos aut quoz tanquā man⁹ opere: sic animus vsu cōcalluit.

Vindum deozum domum ex⁹ stimare debemus.

Corpus omne aut aqua: aut aer: aut ignis: aut terra est: aut id: qđ est concretum ex his: aut ex aliqua parte eozum. Horum autem nihil est: quod non intereat.

Iustitia est que suū cuiq; tribuit.

Hercules plures tradunt: Aut⁹ o quissimum ioue natum: sed item ioue antiquissimo. ex eo igitur et ly⁹ sico est hercules quem concepit uisse cum appolline de tripode accepimus. Alter traditur nilo nat⁹

Egiptius quem aiunt pbygias litteras conscripsisse. Tertius est ex deis indigeris: cui inferias afferunt. Quartus iouis et asterie latone sororis: qui tyri maxime colitur: cuius carbaginē filiam ferunt. Quintus in india: qui Be-

lus dicitur. Sextus hic ex alene na quem iuppiter genuit sed tertius Iuppiter.

Furie dec sunt specularices et vindices facinor⁹ et sceleris.

Nascio dea nominata est a nascentibus: quia partus matronarum tueatur cui in agro ardeat rem diuinam facere solebant.

Leucothe Ino cadini filia: a grecis: a nobis Natura dicitur.

Absyrus medee frater: qui est apud paciūm Egraleus: sed illud nomen veterū litteris est vsitatus.

Ioues tres numerant: Ep⁹ quibus theologo nominantur: Ep⁹ quibus primum et secundum natos in arcadia: alterum patre ethere: ex quo etiam proserpinam natam ferunt:

et Liberum Alterum patre celo: qui genuisse Vinceruam dicitur: quam principem et inuentricē belli ferunt.

Tertium cretensem Saturni filium cuius in illa insula sepulchrum ostenditur.

Soles qđ multi a theologis proferuntur. Unus eozum ioue nat⁹ nepos etheris. Alter hyperione.

Tertius vulcano nili filio: cuius urbem egiptij volūt esse eam: que heliopolis appellatur. Quartus is. qui heroicis sepioribus. Quin⁹ tus qui colchis fertur. Etiam et Lircen procreauisse:

Vulcani cōplures fuisse: primum celo natus: ex quo et Vincerua apollinem eū cuius in tutela atbe

nas antiqui historici esse voluerunt. Secundus vero nilo natus Opas ut egiptij appellant: quem custodem esse egipti volunt. Tertius ex tertio ioue et iunone: qui leni fabrice traditur presuisse. Quartus Demalio natus: qui tenuit insulas propter siciliam: que Vulcanie nominabantur.

Mercurius Unus Celo patre: Die matre natus: Alter valentis et phorontidis filius is qui subterris habetur.

Tertius Ioue tertio natus et matre: ex quo et penolapa pana natus fuerunt. Quartus nilo patre: quem egiptij nefas habent nominare. Quintus quem colunt pbeneate: qui argentum inuenisse: et argura dicitur interemisse. ob eamque causam egipto presuisse. atque egiptijs leges et litteras tradidisse. Hunc egiptij Treir appellant: eodem nomine anni primus mensis apud eos vocatur.

Esculapiorum primus appollinis: quem arcades colunt: qui specillum inuenisse primusque vulnus dicitur obligauisse. Secundus secundi Mercurij frater. is fulmine percussus dicitur humatus esse cynosuria. Tertius arhippi et arsinoe. qui primus purgationem alui denotans euulsionem ut ferit inuenit: cuius in arcadia non longe a lufio flumine sepulchrum et lucus ostenditur.

Apollinum antiquissimus is: quoniam

paulo ante e Vulcano natum esse dixi custodem Athenarum.

Alter Eorybantis filius natus in creta: cuius de illa insula cum ioue ipso certamen fuisse traditur. Tertius ioue tertio natus et latona que ex hyperboreis delphos ferunt aduenisse. Quartus in arcadia: quem arcades Homionem appellant. Quod ab eo se leges ferunt accepisse.

Diane item plures. Prima ionis et persepine: que pinnatu Lupidinem genuisse dicitur. Secunda notior: quam ioue tertio et latona natam accepimus. Tertia pater Upis traditur: Eam sepe greci Upin paterno nomine appellant. Dionysios multos habens. Primum ioue et proserpina natum. Secundum Iulo qui nyfam dicitur interemisse. Tertium Lapro patre: cumque regem asie presuisse dicunt. Quartum ioue et luna cui sacra orphica putantur consoci. Quintum nyso natum et Thyone: a quo trieterides constituitur putant.

Venus prima Celo et die nata. Altera spuma procreata ex qua et mercurio Cupidinem secundum natum accepimus. Tertia ioue nata et Diana que nupsit vulcano: sed et ea et marte natus anteros dicitur. Quarta syria Eiroque concepta que astarte vocatur: quam adonidi nupsisse proditum est.

Dinercia prima: quam appollinis matrem supradiximus. Secunda orta Nylo: quam egiptij Salete

solunt. ¶ Tertia illa: quam ioue generatam supradiximus. Quarta ioue nata et Corupbe oceani filia quadrigarum inuentrix. Quinta pallantis: que patrem suū dicitur interemisse virginitatem suam violare conantem: Cui pinnarum talaria affigunt.

Eupido primus mercurio et diana prima natus dicitur. ¶ Secundus mercurio et venere secunda. Tertius quidem est Anteros Marte et venere tertia.

Malicia est versuta et fallax ratio nocendi.

Ex Tullio de Diuinatione.

Sagire enim sentire acute est ex quo sagaces dicti canes. Is igitur qui ante sagit: quod oblata res: dicit presagire: id est futura antescire.

Iuno moneta appellata: quoniam quāvis terremotus factus esset: vox ab eade iunonis ex arce exuterat ut sue plena procuratio fieret.

Factum autem id appello: quod greci beharmenen: id est ordinē seriēque causarum: cum causa cām ex se gignat. Ea est ex omni eternitate fluens veritas sempiterna: quod cum ita sit nihil est factum: quod non futurum fuerit. eodemque modo nihil est futurū cuius non causas id ipsum efficientes natura contineat. Diuinationis est earum rerum predictio et presensio: que essent fortuite. Ventos placet Stoicis esse eos anhelitus terre: qui frigidi sunt: quum fluere ceperint.

Fulgores et tonitrua existunt: quum anhelitus terre qui frigidi sunt. se in nubem induerint: eiusque tenuissimam quamque partem ceperint videre atque dirumpere: idque crebrius facere et vehementius.

Fulmen est: quum nubium conflictio ardor expressus se emisit.

Tages quidam dicit in agro tarquinienſi quum terra araret: et sulcus altius esset impressus extitisse repente: et eum affatus esse qui arabat. Is autem Tages ut in libris est betruscorum puerili specie dicitur visus sed senilifuisse prudentia: Eius aspectu quum obstupuisse bubulcus clamorēque maiorem euz admiratione edidisset: concursum esse factum. totamque breui tempore in eum locum betrusciam conuenisse. tum illum plura locutum multis audientibus: qui omnia verba eius excepte litterisq; mandauerint. Omnia autem orationem fuisse eam: que haruspicine disciplina contineret: eam postea creuisse rebus novis cognoscendis: et ad eadem illa principia referendis.

Zodiacus grece significat orbis latine dicitur.

Orizontes a grecis nominantur: a nobis finientes visum rectissime nominari possunt. Illi orbis qui celi quasi medium diuidit: et aspectum nostrum definiunt.

Lemmata dialectici grece appellant ea: que latine duas sumptioes. Diuinationem Chryſippus definiuit bis ybis: Vltim cognoscenē

et videntem et explicantem signa
que a dijs hominibus significetur
in somnis.

Ex Lactantio

Firmiano.

Deus autem qui est eterna mens
ex omni vtiq; parte perfecte consu-
mateq; virtutis est: Pythagoras
ita diffiniuit quid esset Deus: Ani-
mus qui per vniuersas mūdi par-
tes omnemq; naturam commēas
atq; diffusus: et quo omnia que na-
scuntur: animalia vitam capiunt.
Cicero autem quid sit deus in li.
primo tuscu. diffinit dicens: Nec
vero Deus ipse qui intelligi a no-
bis alio modo intelligi potest: nisi
mens soluta quedā libera et segre-
gata ab omni concretionē mortali
omnia sentiens et omnia mouēs.
Solidum id existimādum est: cui
nihil possit decedere.
Perfectum id existimandū est: cui
nihil possit accedere.

Ebaos ē rudis inordinataq; ma-
terie confusa congeries. Nec audi-
endi sunt poete: Qui aiunt Eba-

tem sapientib⁹ fuit qui primus om-
nium quesisse de causis naturali-
bus traditur: Aquam esse dixit: a
qua nata sint omnia. Deum autē
esse mentem qui ex aqua cūcta for-
mauerit. Ita materiam omniū re-
rum posuit in humore: principū
et causam nascendi posuit in deo.

Sibylle sunt omnes femine va-
res et versibus nuncupate: Vel ab
vnius delphidis nomine. Vel a cō-
silijs deorum enuntiandis
enim deos: non : et con-
siliū non: sed

appellabant colli-
co genere sermonis. Itaq; Sibil-
lam dictam esse quasi
Fortis vir ille solus debeat iudi-
cari: qui temperans est: et modera-
tus et iustus.

Litheron boetie mons thebis vi-
cinus vbi liber pater natus est: vbi
etiam Orpheus primus sacra libe-
ri celebrauit: qui mons quum fre-
quenter citbare cantu personaret
Litheron appellatus est. Ea sa-
cra etiam nunc orphica nominan-
tur: in quibus ipse postea captus
et dilaceratus est.

Anthropos homo
a grecis appellatur q̄ sursum spec-
tet. Unde et Ouidius inquit. Os
homini sublime dedit: celumq; vi-
dere iussit: et erectos ad sidera tol-
lere vultus.

Diabolum greci ap-
pellant: nos criminatorem voca-
mus: q̄ crimina in que ipse illicit
ad deum deferat.

ggg iij

Est autem malorum spirituum princeps.
Materia est ex qua fit aliquid.
Iumenta dicta sunt magnarum virium animalia a iuuando: quia in excolenda terra iuuarent.

Homo nuncupatus est quia sit factus ex humo deus enim hominem figurauit ex limo terre ad imaginis sue formam: quia nihil potest esse perfectius. Nemo autem potest iure dici homo: nisi qui sapiens est.

Parcas tres esse voluerunt: hinc illud est: Clotho colum baiulat: lachesis trahit Atropos occat. Una enim vitam hominibus ordit: Altera contexit. Tertia rumpit ac finit Incipimus enim quum nascimur. et sumus quum viuimus et desinimus quum interimus. Via namque tribus temporibus contineri necesse est preterito: presenti: futuro.

Preteriti est origo: presentis substantia. Futuri dissolutio: que omnia in singulis hominibus apparent.

Paradisum. id est hortum fecundissimum et amenissimum: in partibus orientis omni genere ligni arborumque deus conseruit: ut ex earum variis fructibus aleretur homo ex limo generatus: experireque omnium laborum deo patri summa deopotestate seruiret. Demonas grammatici dictos aiunt peritos ac rerum scios: hos autem putant deos esse: Duo vero genera Demonum facta sunt. Unum celeste: alterum terrenum. hi sunt inmundi spiritus: malorum que geruntur auctores quorum Diabolus est princeps. cui ab initio deus dederat

terre potestatem. Ipsi autem spiritus contaminati et perdit per omnem terram vagantur: et sola ritium perditionis sue perdendis hominibus operantur. Itaque omnia insidijs fraudibus erroribus complent adherent enim singulis hominibus et omnes hostiatim domos occupant: ac sibi Seniorum nomen assumunt. sic enim latino sermone Demonas interpretant. hos in suis penetralibus consecrant et venerant quasi terrestres deos. et quasi depulsores malorum que ipsi faciunt et irrogant. Qui quoniam sunt spiritus tenues et incomprehensibiles insinuant se corporibus hominum: et occulte in visceribus operati validitatem vitiant: morbos citant somnijs animos terrent. mentes furoribus quatunt: ut homines his malis cogant ad eorum auxilia decurrere.

Procent illi quidem: sed his a quibus timentur. quos manus dei potens et excelsa non protegit: qui prophani sunt a sacramento veritatis Iustos autem: id est cultores dei metuunt cuius nomine adiurati de corporibus excedunt: quorum verbis tanquam flagris verberati: non modo esse se confitentur: sed etiam nomina sua edunt illa: que in templis adorantur.

Simulacra a simulatione. id est a fallacia dicta sunt.

Philosophia est: ut nomen indicat studium sapientie.

Philosophus. id est. quesitor sapientie:

Sciētia certi est: culus est scire pro
ptium.

Opinatio incerti: Id est opinat
quisque quod nescit.

Humanitas plane vocatur misere-
rationis affectus: quia humanita
tis officiū est necessitati hominis
ac periculo subuenire.

Fortuna est accidentium rerum
subitus atque inopinatus euentus.

Vulgus et imperiti fortunam pu-
tant esse: que tribuit hominibus
bona et mala. Nam simulacrum
eius cum copia et gubernaculo fin-

gunt: tanquam hec et opes tribuat. et
humanarum rerum regimen obti-
neat: cui opinioni et Vergilius as-
sensit: qui fortunam omnipotentē
vocat. et historicus qui ait. Sed
profecto fortuna in omni re do-
minatur.

Deus: pater ideo appellandus est:
quia nos creauit: nobis etiam mul-
ta et magna largitur. Dominus
ideo: quia regit: castigandique et pu-
niendi habet maximam potesta-
tem.

Immortalitas est regni celestis be-
reditas. id est summum bonum.

Sermo est spiritus cum voce ali-
quid significante prolatus.

Logos et sermonem significat et
rationem.

Iesus inter homines nominatur
Nam Christus: non proprium
nomen est nuncupatio potestatis
et regni:

Unde ab unctione nominatus est
christus Iesus autem latine dicit

saluator: quia cunctis gentibus sa-
lutarifer venit.

Emanuel significat nobiscum de-
us. id est quia illo per virginem nato:
confiteri homines oportebat deū
secum esse. id est in terra et in carne mor-
tali. Id autem nomen propheta
Isaias protulit dicens: ecce virgo
concepit in utero: et pariet filium:
et vocabitur nomen eius **Ema-
nuel.**

Ticionem vulgo appellant extrau-
ctum foco torrem semiuustum et ex-
tinctum.

Testamentum Iecirco **Moyse**
et iidem ipsi prophete vocant legē
que iudeis data erat: quia nisi te-
stator mortuus fuerit: nec confirma-
ri testamentū potest: nec sciri quid
in eo scriptum sit: quia clausum obli-
gnatum est. Itaque nisi Christus
mortem suscepisset: aperire testamē-
tum. id est reuelari et intelligi mysteri-
um dei non potuisset. Verum scri-
ptura omnis in duo testamēta di-
uisa est. Illud quod aduentum do-
mini passionemque antecessit. id est lex
et prophete **Vetus** dicitur. Ea ve-
ro que post resurrectionem eius
scripta sunt. **Novum** testamentū
nominatur. Iudei veteri vtuntur:
Nos nouo: sed tamen diuersa nō
sunt: quia **Novum** veteris adim-
plecio est: et in utroque idem testa-
tor est Christus: qui pro nobis mor-
tem suscepit: Nos heredes eterni
regni fecit: abdicato et exheredato
populo iudeorum.

Religio nomen accepit a religando

do: quia hoc vinculo pietatis ob
stricti deo et religati sumus. Non
autem vt Cicero interpretatus est
ab religendo vt scribit in li. de. n. d.
Religio veri cultus est.

Superstitio falsi. Superstitiosi em̃
vocantur aut hij: qui superstitem
memoriam defunctoruz colūt: aut
qui parentibus suis superstitis
colebant imagines eoz. domi tan
q̃ deos penates. Nam qui nouos
sibi ritus assumebant: vt in deozū
vicem mortuos honorarēt: quos
et hominibus in celū receptos pu
tabant: hos Superstitiosos vo
cabant. Eos vero qui publicos ⁊
antiquos deos colerent Religio
sos nominabant. Unde Vergili
us. Vana supstitio veterūq̃ igna
ra deorum.

Superstitiosi qui multos ac fal
sos deos colunt.

Religiosi qui vni et vero deo sup
plicant.

Sapientia est intelligentia vt ad
bonum rectumq̃ faciendum: Vel
abstinentia delictorum factoruzq̃
improborum.

Stultus est qui: quid sit bonum
ac iustum non scit: et ideo semper
peccat.

Patientia est malorum que aut fe
runtur aut accidunt cum equani
mitate perlatio. Est autē magna
et precipua virtus Patientia. hec
enim perturbatum animū ac flu
ctuantem ad tranquillitatem suaz

reuocat: hec mītigat hec hominē
sibi reddit qua quidem stulti carēt
Virtus est iram cobibere: Cupi
ditatem compescere: libidinem re
frenare id est enim vitium sugere.
Leticia est insolenter se offerens
gaudium.

Lupiditas est perseuerans ac per
petua voluntas.

Frugalitas est abstinentia quidem
voluptatum.

Liberalis is est: qui cibuz et bene
meritis: et quum oportet: et quan
tum satis est: largitur.

Prodigus is est: qui et non meri
tis: et quum opus non est: et sine
respectu rei familiaris effundat.

Logitatio nihil aliud est q̃ men
tis agitatio.

Bonus vir est qui proſit quibus
posſit: noceat nemini.

Furias tres esse poete dicere: que
mētes hominū exagitant: propter
tres effectus: qui homines in omo
nia facinora precipue agant. Ira
enim vltionem desiderat. Cupidi
tas opes. Libido voluptates.

Sanus iustus perfectus ille bon
mo est: qui ad alienam felicitatem
non attollat oculos: opes non ad
miretur. alienam mulierem sancte
videat. nihil omnino appetat. non
concupiscat aliena: non inuideat
vlli. non fastidiat quenq̃. sit humi
lis. misericors. beneficus. mitis. bu
mauus. pax in animo eius perpe
tua versetur.

Sacrificium est laus et hymnus
Sapientia que soli homini data
est: nihil aliud est q̄ dei notitia.

Mens et anima nō idem est. Ali
ud est em̄ q̄ vivimus: aliud q̄ cogi
tamus, nam dormientium mens:
non anima sopitur, et in furiosis
mens extinguitur anima manet. ⁊
ideo non exanimēs: sed dementes
vocantur. Mens ergo. i. intelligen
tia vel augetur, vel minuitur p̄ eta
te. Anima in statu suo semper est.
Corpus vas est anime: vel recep
taculū, ita nec anima pars est cor
poris.

Bidaspes qui fuit medorū rex an
tiquissim⁹: a quo amnis quoq̄ no
men accepit: qui nunc bidaspes di
citur sub interpretatōne vaticinan
tis pueri ad mēoriam posteris tra
didit sublatum iri ex orbe imperi
um nomenq̄ romanū: quod mul
to anteprefatus est: q̄ illa troiana
gens conderetur.

Ira cōmotio mentis est ac pertur
batio siquidem cum in animū cu
iusq̄ incidit velut seua tempestas
tantos excitat fluctus: vt statū mē
tis immutat: ardescāt oculi, os tre
mat, lingua titubet, dentes concre
pent, alterius vultum maculet: nūc
suffusus rubor, nūc pallor albesces
Ira est inquit Seneca: cupiditas
vlescende iniurie. Alij: vt ait Pōl
sidonius, Cupiditas puniendi ei
us a quo te inique putes lesū.

Quidam ita distinxerūt. Ira est in
citatio animi ad nocendū ei: qui
aut nocuit: aut nocere voluit. Li

cero aut̄ alē. Ira est libido vlciscē
di. Ira itē est mortis animi ad
coercenda peccata insurgentis.

Dors est dissolutio nature.
Caput dictum est: q̄ hinc capiant
initium sensus ac nervi: in eo enim
est regimen totius animantis, q̄
Varro ad Liceronem scribit.

Frontem nominatam Varro ex
istimavit ab oculorum cōcauis fo
raminibus.

Aures ab audio velut andes per
immutationem littere s̄s nomiāte
Oculos dictos esse Varroni pla
cet: quoniam eos deus ciliozū tes
gminibus occuluit vt munitiores
essent ab iniuria.

Palpebre quibus mobilitas inest
a palpiratiōe dicte sunt: pilis in or
dine stantibus vallate septum ocu
lis decentissimū prebent.

Aries est membrana illa plucens.
Pupillas nūcupamus scintillas
luminū media parte conclusas: in
quibus puris ac subtilibus cernē
di sensus ac ratio continetur.

Gingine a gignēdis dentibus no
minantur.

Dentum deductus est clementer
a genis, et ita inferius conclusum:
vt acumen eius extremū signare vi
deatur leniter impressa diuisio.

Pollex digitus a ceteris separatus
nomen accepit: q̄ vi ⁊ potestate in
ter ceteros polleat.

Nares dicte: quia p̄ eas vel odor
vel spiritus nare non desinit.

Vir nominatus est q̄ maior in co
vis est: q̄ in femina.

Virtus a viro nomen accepit.

Mulier: vt Varro interpretatur a mollicie est dicta immutata et de tracta littera velut molier.

Mens vel animus nuncupat sensus ille viuus atq; celestis: qui quidem tante mobilitatis est: vt ne tū quidem quum sopitus est conquiescat: tante celeritatis: vt vno ipis puncto celum omē collustret: si velit maria peruolet: terras et vrbes peragret.

Harmoniam musici vocant In attentionem: concentumq; nervorum in integros modos sine vlla offensione consonantium.

Antonij Brandi

nelli Libellus de modo Orandi Scribendiq; cū Vocum proprietatibus finit feliciter. Impressus Lypzck per Baccalarium wolfgangum monacensem. Anno gratie. M. LXXX. xxi.

¶ Emendanda quedam.

Calende.

Uel q: pro Uel q. Vidus appel-
latus: pro vidus appellatus.

De quinque partibus.

Quod conueniat: pro quid.

Barbarismus.

Ut infantib?: Immo vt infatib?.

Ab animo Laus.

Vicinias: pro vicinitas.

De Demozia.

In Tessalia Simonidis p Simonides.

De Demozia in fine.

Primam crateram ad secundam: an ad hilaritatem. Immo sic. Primam crateram ad sitim. Secundam ad hilaritatem.

Retractatio quorundam locorum huius libelli ad Joannem Yfleuber artium magistrum.

¶ Publicum humane conditionis malum est dulcissime Joannes facillime peccato obnoxiam fieri: ne oculatissimos quidez huic eximes forti qua nemo nō premitur: arg? sit: lyncus v? cyclops pbebeā lam pada fronti effundēs / hoc leuius ignosces si quid erroris incuria transcriptoris vel correctoris in hoc opusculo precipiti aditu manibus subacto admiserit. At que ego elū manda indignabūdu quidem de prebenderlin vsa principio repetitionis mee ad transcriptoris extremā accipe hanc operam.

¶ In fronte primi folij inueni: omnigeno scientiarū flore: tu profer: omnigena: vel si mauis: omnigenum lege.

In penultima eiusdem partis lineas habes: sui nectaris: si aptius videtur lege suum nectar.

In dorso eiusdem carte inueni: de me ceterisq; publico labore questū

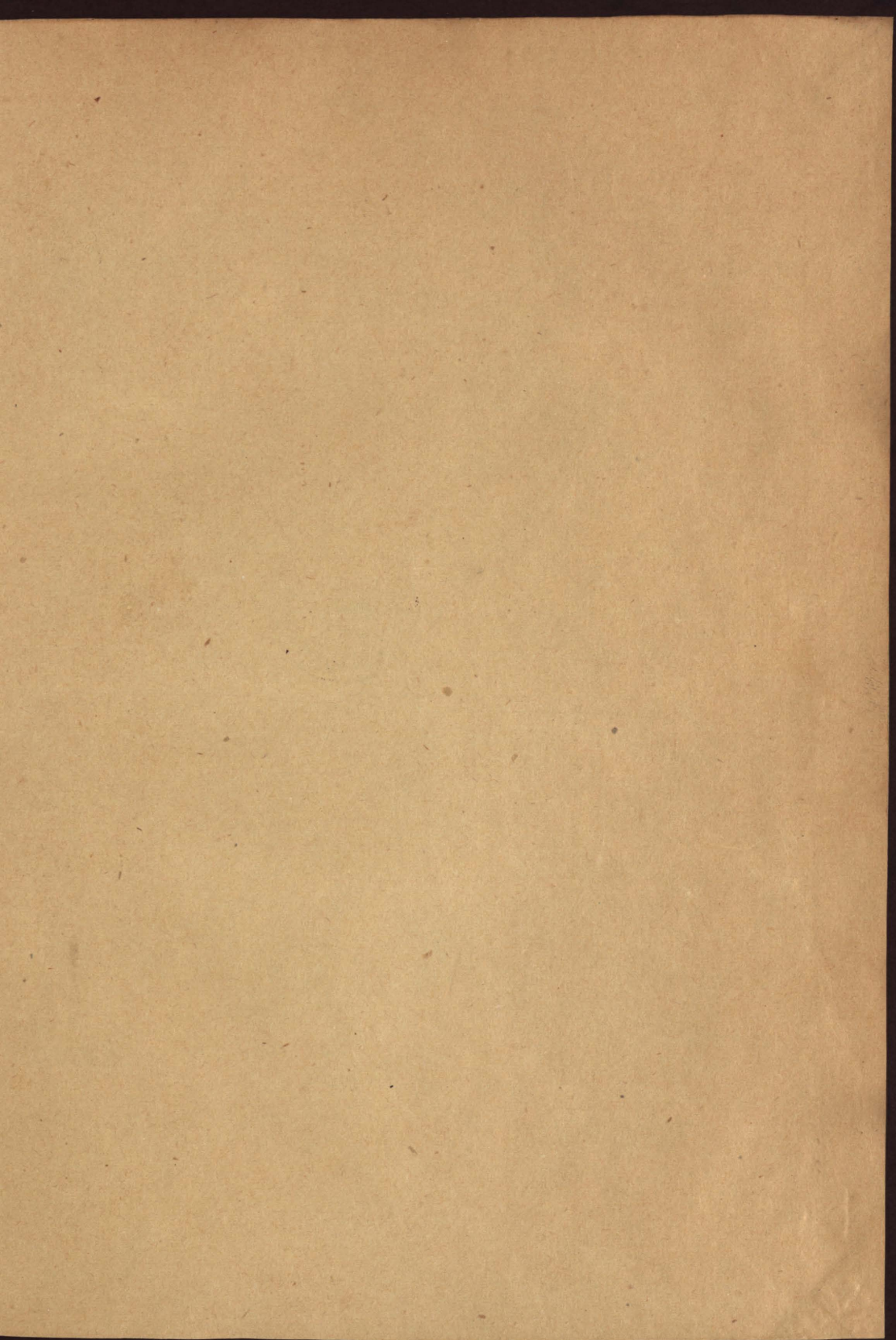
petentibus: adde tacco: nam omis-
sum est.

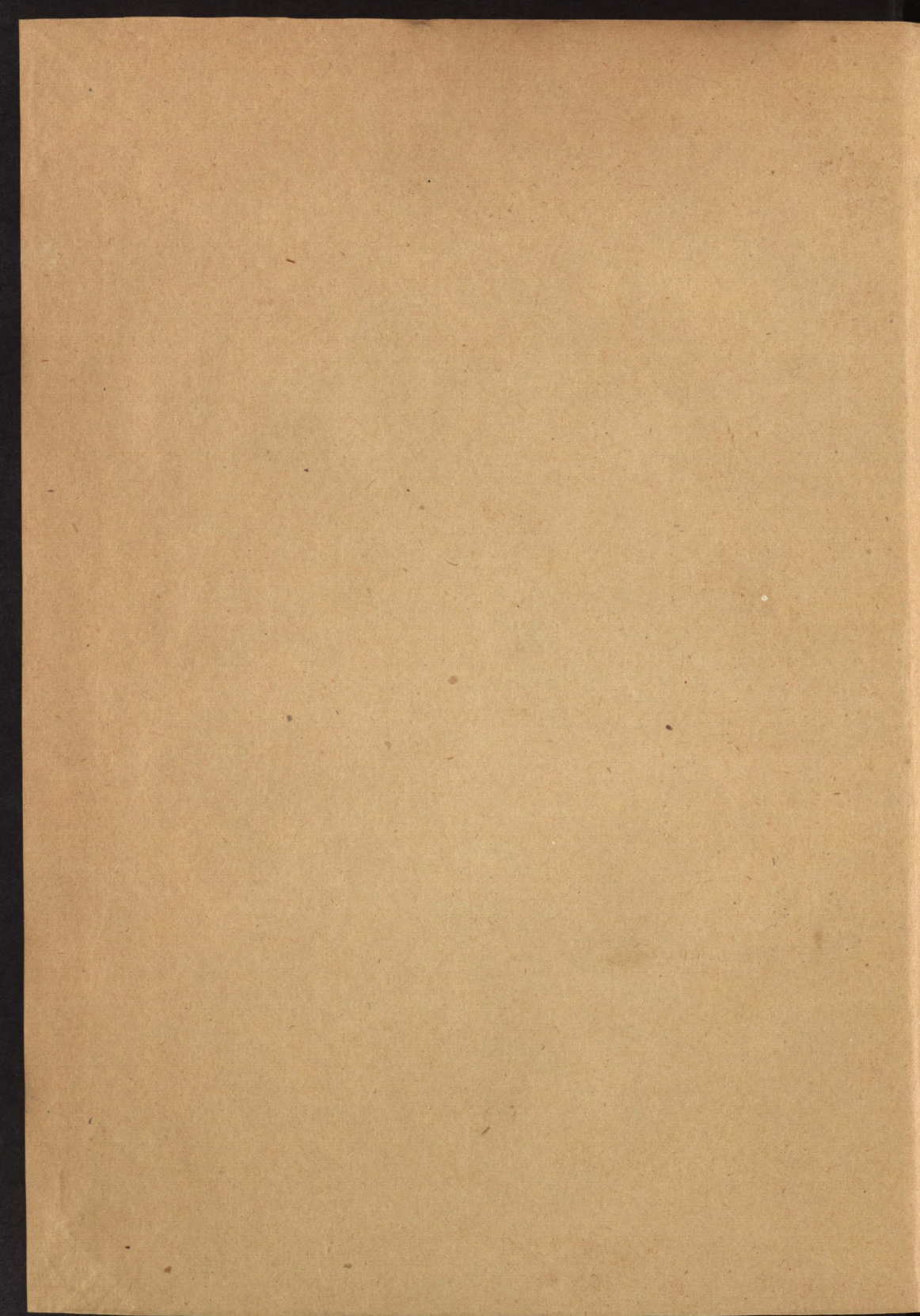
In fronte secunde carte inueni: An-
tonij mancinelli viri sane docti et
diserti: adde: libellus: nam scripto-
ris negligentia omisum est.

In dorso eiusdem carte habes: cō-
sequenter eadem & tu lege. Non u-
sequetur eadem. Ectera que vide-
buntur eliminacōne digna tu lime p-
tua industria subige / non em̄ oīa
nia ante operis finem mibi licuit
perlustrare: Vale.

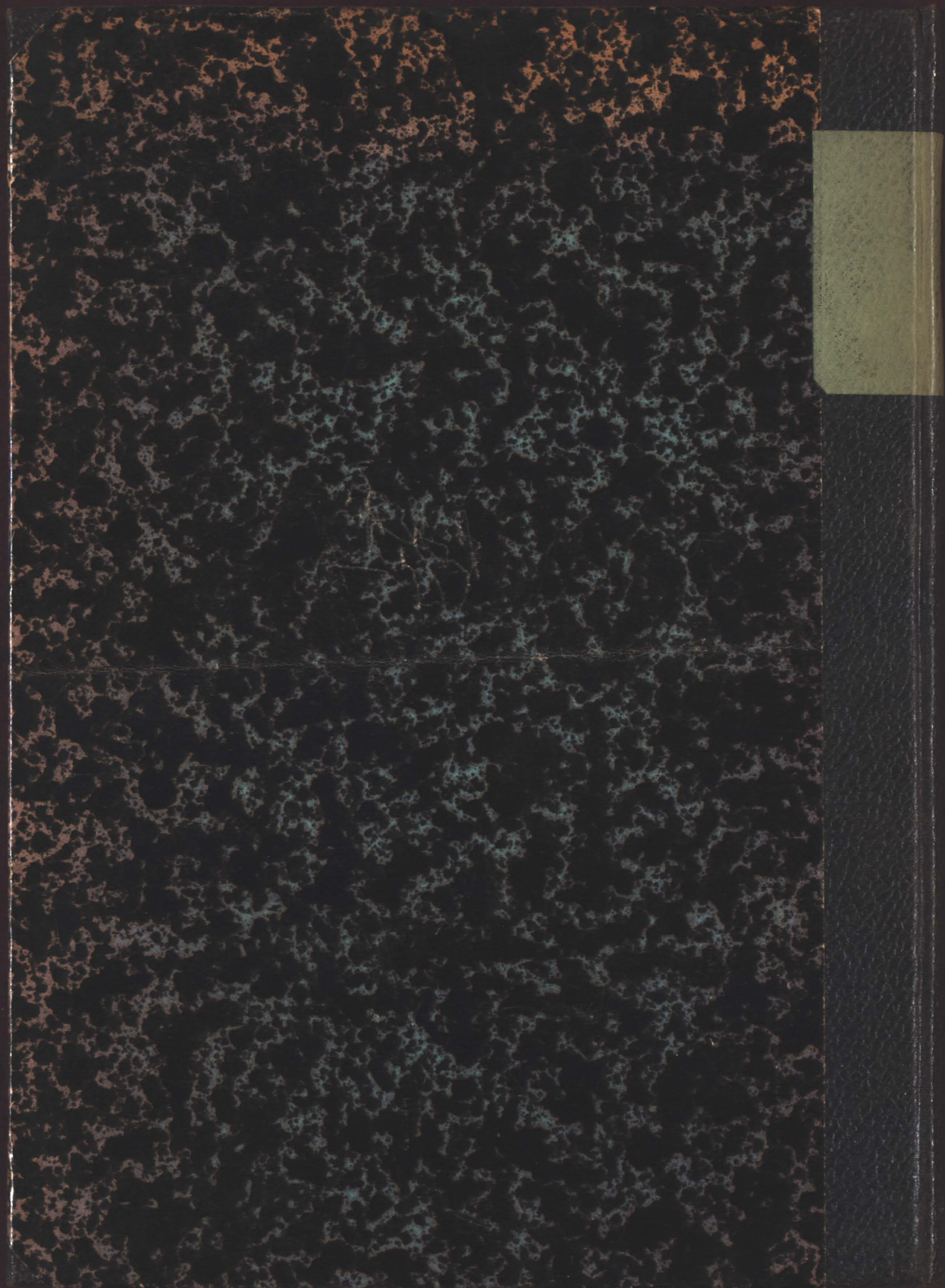
Handwritten text in a Gothic script, likely a list or index, arranged in several lines. The text is mirrored across the page, suggesting it was written on the reverse side and is now visible through the paper.

635.20

4 In
4